МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ

«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Массалітіна Є.В., Гончаренко В.О.

ОПЕРАЦІЙНЕ ЧИСЛЕННЯ

Методичні вказівки до вивчення

теми дисципліни «Вища математика»

НТУУ «КПІ»

Київ 2006

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ОПЕРАЦІЙНЕ ЧИСЛЕННЯ

Методичні вказівки до вивчення теми дисципліни «Вища математика» для студентів енергетичних спеціальностей усіх форм навчання

Затверджено Методичною радою НТУУ «КПІ»

НТУУ «КПІ»
Київ 2006

Операційне числення. Метод. вказівки до вивчення теми дисципліни «Вища математика» для студ. енергет. спец. усіх форм навчання / Уклад.: Є. В. Массалітіна, В. О. Гончаренко – К.: НТУУ «КПІ», 2006. – 56 с.

Гриф надано Методичною радою НТУУ „КПІ”

(Протокол №1 від 28.09.2006 р.)

ОПЕРАЦІЙНЕ ЧИСЛЕННЯ

Методичні вказівки до вивчення теми дисципліни «Вища математика» для студентів енергетичних спеціальностей усіх форм навчання

Укладачі: *Массалітіна Євгенія Вікторівна, канд. фіз.-мат. наук,*

Гончаренко Віра Олександрівна

Відповідальний редактор: *Дудкін М.Є., доктор фіз.-мат. наук, доц.*

Рецензент: *Диховичний О.О., канд. фіз.-мат. наук, доц.*

За редакцією укладачів

Надруковано з оригінал-макета замовника

ВСТУП

Методичні вказівки призначені для студентів другого курсу енергетичних спеціальностей стаціонарної та заочної форм навчання вищих навчальних закладів, які вивчають операційне числення в курсі вищої математики. Операційне числення застосовується при вивченні різноманітних технічних дисциплін: теоретичних основ електроніки та радіотехніки, теорії автоматичного керування.

Операційне числення – це зручний математичний апарат для розв’язування лінійних диференціальних рівнянь та систем лінійних диференціальних рівнянь зі сталими коефіцієнтами.

В даній роботі наведені основні теоретичні положення цієї теорії, а також приклади її застосування для розв’язування лінійних диференціальних рівнянь зі сталими коефіцієнтами, систем таких рівнянь, інтегральних та інтегро-диференціальних рівнянь.

ОПЕРАЦІЙНЕ ЧИСЛЕННЯ

ЕЛЕМЕНТИ ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКА РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ТИПОВИХ ЗАДАЧ

1. ПЕРЕТВОРЕННЯ ЛАПЛАСА

Оригіналом будемо називати будь-яку комплексно-значну функцію $f(t)$ дійсної змінної t, яка задовольняє таким умовам:

1. $f(t) \equiv 0$, при $t < 0$;
2. $f(t)$ кусково-неперервна при $t \geq 0$ (на будь-якому скінченому проміжку $f(t)$ або неперервна, або має кінчене число точок розриву першого роду);
3. існують такі сталі $M > 0$ та $s_0 \geq 0$, що $|f(t)| \leq M\,\mathrm{e}^{s_0 t}$ для всіх $t \in R$.

Найменше з чисел s_0 – називають **показником зростання функції** $f(t)$.

Найпростішою функцією-оригіналом є **одинична функція Хевісайда** (рис. 1)

$$\eta(t) = \begin{cases} 1, & t \geq 0, \\ 0, & t < 0. \end{cases} \tag{1}$$

Якщо функція $\varphi(t)$ задовольняє умовам 2) – 3) оригінала, але не задовольняє умові 1), то розглядають функцію

$$f(t) = \varphi(t) \cdot \eta(t) = \begin{cases} \varphi(t), & t \geq 0, \\ 0, & t < 0, \end{cases}$$

яка вже задовольняє умовам оригінала. Для скорочення запису замість $\varphi(t) \cdot \eta(t)$ пишуть $\varphi(t)$, вважаючи, що всі функції, які задовольняють умовам 2) та 3) оригінала, дорівнюють нулю при $t < 0$.

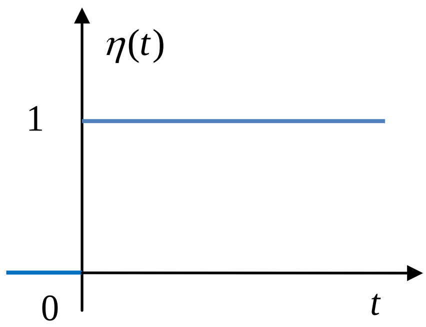

Рис. 1

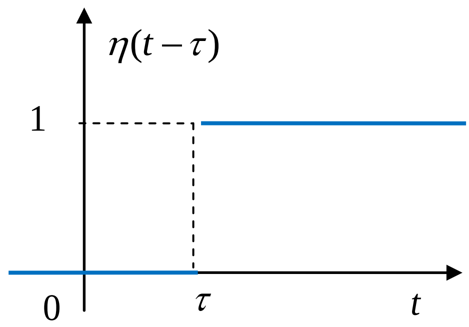

Рис. 2

Узагальненою одиничною функцією Хевісайда (рис. 2) називається функція

$$\eta(t-\tau)=\begin{cases}1, & t\ge\tau,\\ 0, & t<\tau,\end{cases}\quad \text{при } \tau>0 \tag{2}$$

За допомогою функцій (1) та (2) зручно записувати оригінали, які задаються різними аналітичними виразами на проміжках числової осі. Наприклад, якщо

$$f(t)=\begin{cases}0, & t<0,\\ f_1(t), & 0\le t<a,\\ f_2(t), & a\le t<b,\\ f_3(t), & t\ge b,\end{cases}$$

то

$$f(t)=f_1(t)[\eta(t)-\eta(t-a)]+f_2(t)[\eta(t-a)-\eta(t-b)]+f_3(t)\eta(t-b).$$

Зображенням по Лапласу оригінала $f(t)$ називають функцію $F(p)$ комплексної змінної $p=s+i\sigma$, яка визначається співвідношенням

$$F(p)=\int_0^\infty f(t)\mathrm{e}^{-pt}dt.$$

Перехід від оригіналу до зображення зветься **перетворенням Лапласа** та позначається $f(t) \leftrightarrow F(p)$, або $F(p) = L\{f(t), p\}$.

Функція $F(p)$ визначена та аналітична у півплощині $\mathrm{Re}\, p > s_0$, де s_0 – показник зростання функції $f(t)$.

1.1. Методика розв'язування завдання №1

Приклад 1. Перевірити, що функція $f(t) = \mathrm{e}^{3t} \cdot \cos 2t \cdot \eta(t)$ є функцією-оригіналом.

Розв'язання. Умова 1) виконана в силу завдання функції:

$$f(t) = \begin{cases} 0, & t < 0, \\ \mathrm{e}^{3t} \cdot \cos 2t, & t \geq 0. \end{cases}$$

Функція $f(t)$ неперервна при $t \geq 0$. Для всіх $t \in R$, $\left|\mathrm{e}^{3t} \cos 2t\right| \leq \mathrm{e}^{3t}$, так що в умові 3) за M можна взяти будь-яке число, яке більше одиниці, $s_0 = 3$. Оскільки для функції $f(t)$ виконується умови 1) – 3), то $f(t)$ є функцією-оригіналом.

Приклад 2. Перевірити, чи функція $f(t) = \dfrac{1}{t-2} \cdot \eta(t)$ є функцією-оригіналом.

Розв'язання. Функція $f(t)$ не задовольняє умові 2), Оскільки точка $t = 2$ є точкою розриву другого роду (нескінчений розрив). Отже функція $f(t)$ не є функцією-оригіналом.

1.2. Методика розв'язування завдання №2

Приклад 1. Користуючись означенням, знайти зображення функції

$$f(t) = \mathrm{e}^{3t} \cdot \eta(t).$$

Розв'язання. Функція $f(t)$ є оригінал. Для функції $f(t)$ показник зростання $s_0 = 3$. Тому зображення $F(p)$ буде визначено та аналітично на півплощині $\operatorname{Re} p > 3$.

$$F(p)=\int_0^{\infty} \mathrm{e}^{3t}\cdot \mathrm{e}^{-pt}\,dt=\lim_{b\to\infty}\int_0^{b} \mathrm{e}^{-(p-3)t}\,dt=\lim_{b\to\infty}\ \frac{1}{-(p-3)}\mathrm{e}^{-(p-3)t}\Big|_0^b=$$

$$=\lim_{b\to\infty}\left(-\underbrace{\frac{1}{(p-3)\,\mathrm{e}^{(p-3)b}}}_{\to 0}+\frac{1}{p-3}\right)=\frac{1}{p-3}\,.$$

Отже, $$f(t)=\mathrm{e}^{3t}\leftrightarrow\frac{1}{p-3}=F(p),\qquad \operatorname{Re} p>3\,.$$

Приклад 2. Користуючись означенням, знайти зображення функції

$$f(t)=\sin t\cdot\eta(t)\,.$$

Розв'язання. Функція $f(t)$ є оригінал, показник зростання $s_0=0$. Тому зображення $F(p)$ буде визначено та аналітично на півплощині $\operatorname{Re} p>0$.

1 спосіб. Функцію $f(t)=\sin t$ можна представити у вигляді $\sin t=\dfrac{1}{2i}(\mathrm{e}^{it}-\mathrm{e}^{-it})$. Тоді, за означенням зображення

$$F(p)=\frac{1}{2i}\int_0^{\infty}(\mathrm{e}^{it}-\mathrm{e}^{-it})\cdot\mathrm{e}^{-pt}\,dt=\frac{1}{2i}\lim_{b\to\infty}\left(\int_0^b \mathrm{e}^{-(p-i)t}dt-\int_0^b \mathrm{e}^{-(p+i)t}dt\right)=$$

$$=\frac{1}{2i}\lim_{b\to\infty}\left(-\frac{1}{p-i}\cdot\mathrm{e}^{-(p-i)t}\Big|_0^b+\frac{1}{p+i}\cdot\mathrm{e}^{-(p+i)t}\Big|_0^b\right)=$$

$$=\frac{1}{2i}\lim_{b\to\infty}\left(-\frac{1}{p-i}(\mathrm{e}^{-(p-i)b}-1)+\frac{1}{p+i}(\mathrm{e}^{-(p+i)b}-1)\right)=$$

$$=\frac{1}{2i}\left(\frac{1}{p-i}-\frac{1}{p+i}\right)=\frac{1}{2i}\cdot\frac{2i}{p^2+1}=\frac{1}{p^2+1}.$$

Отже, $$f(t)=\sin t\leftrightarrow\frac{1}{p^2+1}=F(p),\qquad \operatorname{Re} p>0\,.$$

2 спосіб. За означенням зображення

$$F(p)=\int\limits_0^{\infty}\sin t\cdot\ e^{-pt}\,dt=\lim_{b\to\infty}\int\limits_0^{b}\sin t\cdot\ e^{-pt}\,dt=\left|\begin{matrix} u=\sin t, & du=\cos t dt, \\ dv=e^{-pt}\,dt, & v=-\dfrac{1}{p}e^{-pt}\end{matrix}\right|=$$

$$=\lim_{b\to\infty}\left(-\frac{1}{p}\sin t\cdot e^{-pt}\Big|_0^b+\frac{1}{p}\int\limits_0^{b}\cos t\cdot e^{-pt}\,dt\right)=\left|\begin{matrix} u=\cos t, & du=-\sin t dt, \\ dv=e^{-pt}\,dt, & v=-\dfrac{1}{p}e^{-pt}\end{matrix}\right|=$$

$$=\lim_{b\to\infty}\frac{1}{p}\left(-\frac{1}{p}\cos t\cdot e^{-pt}\Big|_0^b-\frac{1}{p}\int\limits_0^{b}\sin t\cdot e^{-pt}\,dt\right)=\frac{1}{p^2}-\frac{1}{p^2}\cdot F(p).$$

Звідси,
$$F(p)=\frac{1}{p^2}-\frac{1}{p^2}\cdot F(p)\quad\Rightarrow$$

$$F(p)=\frac{1}{1+p^2},\quad(\operatorname{Re}p>0).$$

Отже,
$$f(t)=\sin t\leftrightarrow\frac{1}{p^2+1}=F(p),\qquad \operatorname{Re}p>0.$$

Приклад 3. Користуючись означенням, знайти зображення функції
$$f(t)=t\cdot e^{-t}\cdot\eta(t).$$

Розв'язання. Функція $f(t)$ є оригінал. Для функції $f(t)$ $s_0=0$. Зображення $F(p)$ буде визначено та аналітично на півплощині $\operatorname{Re}p>0$. За означенням зображення

$$F(p)=\int\limits_0^{\infty}t\cdot e^{-t}\cdot e^{-pt}dt=\lim_{b\to\infty}\int\limits_0^{b}t\cdot e^{-(p+1)t}\,dt=\left|\begin{matrix} u=t, & du=dt, \\ dv=e^{-(p+1)t}\,dt, & v=-\dfrac{e^{-(p+1)t}}{p+1}\end{matrix}\right|=$$

$$=\lim_{b\to\infty}\left(-\frac{t}{p+1}\cdot e^{-(p+1)t}\Big|_0^b+\frac{1}{p+1}\int\limits_0^{b}e^{-(p+1)t}\,dt\right)=$$

$$=-\lim_{b\to\infty}\left(\frac{b\cdot e^{-(p+1)b}}{p+1}+\frac{1}{(p+1)^2}(e^{-(p+1)b}-1)\right)=\frac{1}{p+1^{\ 2}}.$$

Отже,
$$f(t)=t\cdot e^{-t}\leftrightarrow\frac{1}{p+1^{\ 2}}=F(p),\qquad \operatorname{Re}p>0.$$

2. ВЛАСТИВОСТ ПЕРЕТВОРЕННЯ ЛАПЛАСА

1. Теорема єдності. Якщо дві неперервні функції $f_1(t)$ та $f_2(t)$ мають одне і те ж зображення $F(p)$, то вони тотожно рівні.

2. Теорема лінійності. Нехай $f_1(t) \leftrightarrow F_1(p)$, $f_2(t) \leftrightarrow F_2(p)$, тоді

$c_1 f_1(t) + c_2 f_2(t) \leftrightarrow c_1 F_1(p) + c_2 F_2(p)$, де c_1, c_2 – будь-які сталі.

3. Теорема подібності. Нехай $f(t) \leftrightarrow F(p)$, тоді $f(at) \leftrightarrow \dfrac{1}{a} F\left(\dfrac{p}{a}\right)$, де a – будь-яка додатна стала.

4. Теорема загаювання. Нехай $f(t) \leftrightarrow F(p)$, тоді $\forall \quad \tau > 0$:

$$f(t-\tau) \cdot \eta(t-\tau) \leftrightarrow F(p) \cdot \mathrm{e}^{-p\tau}.$$

5. Теорема зміщення (зсуву). Нехай $f(t) \leftrightarrow F(p)$, тоді $\forall \quad \alpha$:

$$\mathrm{e}^{\alpha t} f(t) \leftrightarrow F(p-\alpha).$$

6. Теорема диференціювання оригіналу. Нехай функція $f(t)$ та її похідні $f'(t)$,..., $f^{(n)}(t)$ – оригінали. Якщо $f(t) \leftrightarrow F(p)$, тоді

$$f'(t) \leftrightarrow pF(p) - f(0),$$

$$f''(t) \leftrightarrow p^2 F(p) - p\,f(0) - f'(0),$$

....

$$f^{(n)}(t) \leftrightarrow p^{(n)} F(p) - p^{(n-1)} f(0) - p^{(n-2)} f'(0) - \ldots - f^{(n-1)}(0).$$

Якщо $f(0) = f'(0) = \ldots = f^{(n-1)}(0) = 0$, то $f^{(n)}(t) \leftrightarrow p^n F(p)$.

7. Теорема інтегрування оригінала. Нехай $f(t) \leftrightarrow F(p)$, тоді

$$\int_0^t f(\tau)\,d\tau \leftrightarrow \frac{F(p)}{p}.$$

8. Теорема диференціювання зображення. Нехай $f(t) \leftrightarrow F(p)$, тоді

$$-t\,f(t) \leftrightarrow F'(p),$$

$$t^2 f(t) \leftrightarrow F''(p),$$

$$\dots\dots\dots\dots\dots\dots$$

$$(-t)^{(n)} f(t) \leftrightarrow F^{(n)}(p).$$

9. Теорема інтегрування зображення. Нехай $f(t) \leftrightarrow F(p)$ і невласний інтеграл $\int_p^\infty F(\tau)\,d\tau$ – збігається, тоді $\frac{f(t)}{t} \leftrightarrow \int_p^\infty F(\tau)\,d\tau$.

10. Згортка оригіналів та її зображення.

Згорткою оригіналів називається функція $f_1(t) * f_2(t)$, яка визначається співвідношенням

$$f_1(t) * f_2(t) = \int_0^t f_1(t-\tau)\cdot f_2(\tau)\,d\tau = \int_0^t f_1(\tau)\cdot f_2(t-\tau)\,d\tau.$$

Згорткою оригіналів є оригінал.

Теорема Бореля (теорема множення зображень). Нехай $f_1(t) \leftrightarrow F_1(p)$, $f_2(t) \leftrightarrow F_2(p)$, тоді $f_1(t) * f_2(t) \leftrightarrow F_1(p)\cdot F_2(p)$.

11. Формула Дюамеля.

Якщо $f_1(t) \leftrightarrow F_1(p)$, $f_2(t) \leftrightarrow F_2(p)$, функція $f_1(t)$ неперервна, а функція $f_2(t)$ неперервно-диференційована на $[0,\infty)$, тоді має місце формула **Дюамеля**

$$p\cdot F_1(p)\cdot F_2(p) \leftrightarrow$$

$$\leftrightarrow f_1(t)f_2(0)+\int\limits_0^t f_1(t-\tau)f_2'(\tau)\,d\tau \equiv f_1(t)f_2(0)+\int\limits_0^t f_1(\tau)f_2'(t-\tau)\,d\tau\,. \qquad (3)$$

12. Теорема обернення. Якщо $f(t)\leftrightarrow F(p)$ та оригінал $f(t)$ – неперервна функція, то має місце формула

$$f(t)=\frac{1}{2\pi i}\int\limits_{\gamma-i\infty}^{\gamma+i\infty} F(p)\cdot \mathrm{e}^{pt}dp=\frac{1}{2\pi i}\lim_{b\to\infty}\int\limits_{\gamma-ib}^{\gamma+ib} F(p)\cdot \mathrm{e}^{pt}\,dp,$$

де інтегрування проводиться вздовж будь-якої прямої $\operatorname{Re} p=\gamma$, яка лежить у півплощині $\operatorname{Re} p>s_0$, де s_0 – показник зростання функції $f(t)$.

Якщо зображення $F(p)$ має лише скінчене число ізольованих особливих точок $a_1,\ a_2,\dots,\ a_n$ та $\lim\limits_{|p|\to\infty}F(p)=0$, то відповідний оригінал $f(t)$ можна знайти по формулі

$$f(t)=\sum_{k=1}^{n}\operatorname*{res}_{a_k}\left[F(p)\cdot \mathrm{e}^{pt}\right].$$

13. Теорема розподілу Хевісайда. Нехай $F(p)=\dfrac{A_n(p)}{B_m(p)}$ – правильний нескоротний раціональний дріб. Якщо знаменник $B_m(p)$ має нулі $b_1,b_2,\dots,\ b_s$ кратності $m_1,\ m_2,\dots,\ m_s$ відповідно, та $m_1+m_2+\ldots+m_s=m$, то зображенню $F(p)=\dfrac{A_n(p)}{B_m(p)}$ відповідає оригінал

$$f(t)=\sum_{k=1}^{s}\operatorname*{res}_{b_k}\left(\frac{A_n(p)}{B_m(p)}\mathrm{e}^{pt}\right)=\sum_{k=1}^{s}\frac{1}{(m_k-1)!}\lim_{p\to b_k}\frac{d^{m_k-1}}{dp^{m_k-1}}\left((p-b_k)^{m_k}\frac{A_n(p)}{B_m(p)}\mathrm{e}^{pt}\right).$$

Зокрема, якщо всі нулі знаменника $B_m(p)$ прості, то

$$f(t) = \sum_{k=1}^{m} \operatorname*{res}_{b_k} \left(\frac{A_n(p)}{B_m(p)} \mathrm{e}^{pt} \right) = \sum_{k=1}^{m} \frac{A_n(b_k)}{B'_m(b_k)} \cdot \mathrm{e}^{b_k t}.$$

Оригінал, який відповідає правильному раціональному дробу $F(p) = \dfrac{A_n(p)}{B_m(p)}$, можна також знайти, розклавши цей дріб на суму елементарних дробів та знайшовши відповідні оригінали, використовуючи властивості перетворення Лапласа.

3. ТАБЛИЦЯ ОРИГІНАЛІВ ТА ЗОБРАЖЕНЬ

№	Оригінал $f(t)$	Зображення $F(p)$	№	Оригінал $f(t)$	Зображення $F(p)$
1	$\eta\ t$	$\frac{1}{p}$	10	$e^{\beta t}\operatorname{sh} t$	$\frac{a}{(p-\beta)^2-a^2}$
2	$e^{\beta t}$	$\frac{1}{p-\beta}$	11	$e^{\beta t}\operatorname{ch} at$	$\frac{p-\beta}{(p-\beta)^2-a^2}$
3	t	$\frac{1}{p^2}$	12	$t^n \quad (n\in Z)$	$\frac{n!}{p^{n+1}}$
4	$\sin at$	$\frac{a}{p^2+a^2}$	13	$e^{\beta t}\, t^n$	$\frac{n!}{(p-\beta)^{n+1}}$
5	$\cos at$	$\frac{p}{p^2+a^2}$	14	$t\sin at$	$\frac{2ap}{(p^2+a^2)^2}$
6	$\operatorname{sh} at$	$\frac{a}{p^2-a^2}$	15	$t\cos at$	$\frac{p^2-a^2}{(p^2+a^2)^2}$
7	$\operatorname{ch} at$	$\frac{p}{p^2-a^2}$	16	$t\operatorname{sh} at$	$\frac{2ap}{(p^2-a^2)^2}$
8	$e^{\beta t}\sin at$	$\frac{a}{(p-\beta)^2+a^2}$	17	$t\operatorname{ch} at$	$\frac{p^2+a^2}{(p^2-a^2)^2}$
9	$e^{\beta t}\cos at$	$\frac{p-\beta}{(p-\beta)^2+a^2}$	18	$e^{\beta t}\, t\sin at$	$\frac{2a(p-\beta)}{((p-\beta)^2+a^2)^2}$
			19	$e^{\beta t}\, t\cos at$	$\frac{(p-\beta)^2-a^2}{((p-\beta)^2+a^2)^2}$

3.1. Методика розв’язування завдання №3

Приклад 1. Користуючись властивостями перетворення Лапласа, знайти зображення функції-оригінала $f(t)=\operatorname{sh}4t\cdot\cos^2 3t$.

Розв’язання. Запишемо функцію $f(t)$ у вигляді

$$f(t)=\operatorname{sh}4t\cdot\cos^2 3t=\frac{1}{2}(\mathrm{e}^{4t}-\mathrm{e}^{-4t})\cdot\frac{1+\cos 6t}{2}=$$

$$=\frac{1}{4}(\mathrm{e}^{4t}-\mathrm{e}^{-4t}+\mathrm{e}^{4t}\cdot\cos 6t-\mathrm{e}^{-4t}\cdot\cos 6t).$$

За таблицею зображень $\quad \mathrm{e}^{4t}\leftrightarrow\frac{1}{p-4},\qquad \mathrm{e}^{-4t}\leftrightarrow\frac{1}{p+4}.$

Оскільки $\cos 6t\leftrightarrow\frac{p}{p^2+6^2}$, то за теоремою зміщення

$$\mathrm{e}^{4t}\cos 6t\leftrightarrow\frac{p-4}{(p-4)^2+6^2},\qquad \mathrm{e}^{-4t}\cos 6t\leftrightarrow\frac{p+4}{(p+4)^2+6^2}.$$

За теоремою лінійності

$$f(t)\leftrightarrow F(p)=\frac{1}{4}\left(\frac{1}{p-4}-\frac{1}{p+4}+\frac{p-4}{(p-4)^2+6^2}-\frac{p+4}{(p+4)^2+6^2}\right)=$$

$$=\frac{2}{p^2-16}+\frac{2p^2-104}{p^4+40p^2+2704}=\frac{4(p^4-14p^2+1768)}{(p^2-16)(p^4+40p^2+2704)}.$$

Отже ,

$$f(t)=\operatorname{sh}4t\cdot\cos^2 3t\leftrightarrow\frac{4(p^4-14p^2+1768)}{(p^2-16)(p^4+40p^2+2704)}=F(p).$$

Приклад 2. Користуючись властивостями перетворення Лапласа, знайти зображення функції-оригінала $f(t)=t\operatorname{ch}2t\sin 5t$.

Розв’язання. Представимо добуток $\operatorname{ch}2t\sin 5t$ двох функцій у вигляді

$$\operatorname{ch}2t\sin 5t=\frac{1}{2}(\mathrm{e}^{2t}+\mathrm{e}^{-2t})\sin 5t=\frac{1}{2}(\mathrm{e}^{2t}\sin 5t+\mathrm{e}^{-2t}\sin 5t).$$

Оскільки за таблицею зображень

$$\sin 5t \leftrightarrow \frac{5}{p^2+5^2},$$

то за теоремою зміщення

$$e^{2t}\sin 5t \leftrightarrow \frac{5}{(p-2)^2+5^2}, \qquad e^{-2t}\sin 5t \leftrightarrow \frac{5}{(p+2)^2+5^2}.$$

Тоді за теоремою лінійності $\operatorname{ch} 2t \sin 5t \leftrightarrow$

$$\leftrightarrow \frac{1}{2}\left(\frac{5}{(p-2)^2+5^2}+\frac{5}{(p+2)^2+5^2}\right)=\frac{5}{2}\left(\frac{1}{p^2-4p+29}+\frac{1}{p^2+4p+29}\right)=$$

$$=\frac{5}{2}\cdot\frac{2(p^2+29)}{p^4+58p^2+841-16p^2}=\frac{5(p^2+29)}{p^4+42p^2+841}.$$

Остаточно, за теоремою диференціювання зображення отримаємо:

$$-t\operatorname{ch} 2t\sin 5t \leftrightarrow \left(\frac{5(p^2+29)}{p^4+42p^2+841}\right)'=$$

$$=5\cdot\frac{2p(p^4+42p^2+841)-(p^2+29)(4p^3+84p)}{(p^4+42p^2+841)^2}=-\frac{10p(p^4+58p^2+377)}{(p^4+42p^2+841)^2}.$$

Отже ,

$$f(t)=t\operatorname{ch} 2t\sin 5t \leftrightarrow \frac{10p(p^4+58p^2+377)}{(p^4+42p^2+841)^2}=F(p).$$

Приклад 3. Користуючись властивостями перетворення Лапласа, знайти зображення функції-оригінала $f(t)=t^2\cos 4t$.

Розв'язання. Оскільки за таблицею зображень

$$\cos 4t \leftrightarrow \frac{p}{p^2+4^2}=\frac{p}{p+16},$$

то за теоремою диференціювання зображення отримаємо:

$$t^2\cos 4t \leftrightarrow \left(\frac{p}{p^2+16}\right)''=\left(\frac{p^2+16-2p^2}{(p^2+16)^2}\right)'=\left(\frac{16-p^2}{(p^2+16)^2}\right)'=$$

$$=\frac{-2p(p^2+16)^2-2(p^2+16)2p(16-p^2)}{(p^2+16)^4}=\frac{2p(p^2-48)}{(p^2+16)^3}.$$

Отже ,

$$f(t)=t^2\cos 4t \leftrightarrow \frac{2p(p^2-48)}{(p^2+16)^3}=F(p).$$

Приклад 4. Користуючись властивостями перетворення Лапласа, знайти зображення функції-оригінала $f(t)=\dfrac{\operatorname{sh}3t}{t}$.

Розв'язання. За таблицею зображень $\operatorname{sh}3t \leftrightarrow \dfrac{3}{p^2-9}$. За теоремою інтегрування зображення отримаємо:

$$\frac{\operatorname{sh}3t}{t}\leftrightarrow \int_p^{\infty}\frac{3}{\rho^2-9}\,d\rho=\lim_{b\to\infty}\int_p^{b}\frac{3}{\rho^2-9}\,d\rho=\lim_{b\to\infty}\frac{3}{6}\ln\left|\frac{\rho-3}{\rho+3}\right|\Bigg|_p^b=$$

$$=\frac{1}{2}\lim_{b\to\infty}\left(\ln\left|\frac{b-3}{b+3}\right|-\ln\left|\frac{p-3}{p+3}\right|\right)=\frac{1}{2}\lim_{b\to\infty}\underbrace{\ln\left|1-\frac{6}{b+3}\right|}_{\to 0}-$$

$$-\frac{1}{2}\ln\left|\frac{p-3}{p+3}\right|=-\frac{1}{2}\ln\left|\frac{p-3}{p+3}\right|.$$

Отже,

$$f(t)=\frac{\operatorname{sh}3t}{t}\leftrightarrow\frac{1}{2}\ln\left|\frac{p+3}{p-3}\right|=F(p).$$

Приклад 5. Користуючись властивостями перетворення Лапласа, знайти зображення функції-оригінала $f(t)=\dfrac{e^{-5t}\sin t}{t}$.

Розв'язання. Оскільки за таблицею зображень $\sin t\leftrightarrow\dfrac{1}{p^2+1}$, то за теоремою зміщення

$$e^{5t}\sin t\leftrightarrow\frac{1}{(p-5)^2+1}.$$

Тоді за теоремою інтегрування зображення отримаємо:

$$\frac{e^{-5t}\sin t}{t}\leftrightarrow\int_p^{\infty}\frac{d\rho}{(\rho+5)^2+1}=\lim_{b\to\infty}\int_p^{b}\frac{d(\rho+5)}{(\rho+5)^2+1}=\lim_{b\to\infty}\operatorname{arctg}(\rho+5)\Big|_p^b=$$

$$= \lim_{b\to\infty} \operatorname{arctg}(b+5) - \operatorname{arctg}(p+5) = \frac{\pi}{2} - \operatorname{arctg}(p+5).$$

Отже,

$$f(t) = \frac{e^{-5t}\sin t}{t} \leftrightarrow \frac{\pi}{2} - \operatorname{arctg}(p+5) = F(p).$$

3.2. Методика розв'язування завдання №4

Приклад 1. Знайти зображення функції $f(t)$ (рис. 3), заданої графічно.

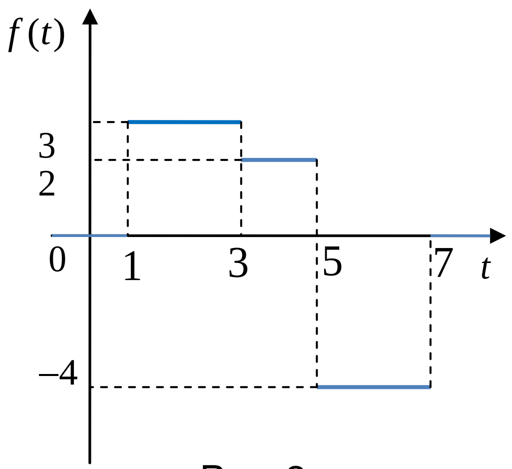

Рис. 3

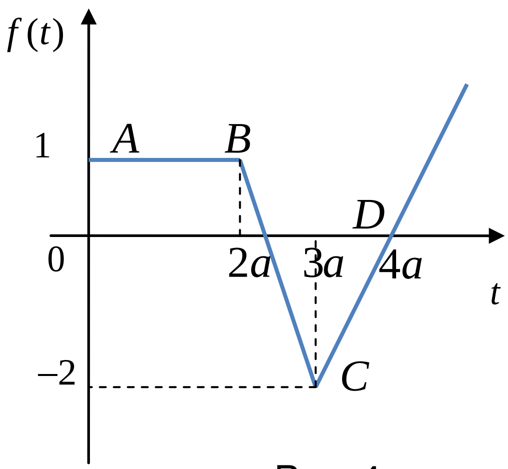

Рис. 4

Розв'язання. Запишемо аналітичний вираз для функції $f(t)$, яка зображена на рис. 3:

$$f(t) = \begin{cases} 0, & t < 1, \\ 3, & 1 \le t < 3, \\ 2, & 3 \le t < 5, \\ -4, & 5 \le t < 7, \\ 0, & t \ge 7. \end{cases}$$

Використовуючи одиничну функцію Хевісайда, представимо функцію $f(t)$ у вигляді одного аналітичного виразу:

$$f(t)=3\cdot(\eta(t-1)-\eta(t-3))+2\cdot(\eta(t-3)-\eta(t-5))-4\cdot(\eta(t-5)-\eta(t-7))=$$
$$=3\eta(t-1)-3\eta(t-3)+2\eta(t-3)-2\eta(t-5)-4\eta(t-5)+4\eta(t-7)=$$
$$=3\eta(t-1)-\eta(t-3)-6\eta(t-5)+4\eta(t-7).$$

Оскільки $\eta(t)\leftrightarrow\dfrac{1}{p}$, то за теоремою загаювання отримаємо:

$$f(t)\leftrightarrow F(p)=\frac{3}{p}\mathrm{e}^{-p}-\frac{1}{p}\mathrm{e}^{-3p}-\frac{6}{p}\mathrm{e}^{-5p}+\frac{4}{p}\mathrm{e}^{-7p}.$$

Отже,

$$F(p)=\frac{1}{p}(3\cdot\mathrm{e}^{-p}-\mathrm{e}^{-3p}-6\cdot\mathrm{e}^{-5p}+4\cdot\mathrm{e}^{-7p}).$$

Приклад 2. Знайти зображення функції $f(t)$ (рис. 4), заданої графічно.

Розв'язання. Щоб записати аналітичний вираз функції $f(t)$, зображеній на рис. 4, запишемо рівняння прямих (BC) та (CD), знаючи, що $B(2a,1)$, $C(3a,-2)$, $D(4a,0)$. Рівняння прямої, яка проходить через дві точки, має вигляд $\dfrac{y-y_1}{y_2-y_1}=\dfrac{t-t_1}{t_2-t_1}$. Отже,

$\dfrac{y-1}{-2-1}=\dfrac{t-2a}{3a-2a}\Rightarrow\dfrac{y-1}{-3}=\dfrac{t-2a}{a}\Rightarrow y=7-\dfrac{3t}{a}$ – рівняння прямої (BC).

$\dfrac{y+2}{0+2}=\dfrac{t-3a}{4a-3a}\Rightarrow\dfrac{y+2}{2}=\dfrac{t-3a}{a}\Rightarrow y=\dfrac{2t}{a}-8$ – рівняння прямої (CD).

$$f\ t\ =\begin{cases}0, & t<0,\\ 1, & 0\le t<2a,\\ 7-\dfrac{3t}{a}, & 2a\le t<3a,\\ \dfrac{2t}{a}-8, & t\ge 3a.\end{cases}$$

Використовуючи одиничну функцію Хевісайда, запишемо функцію $f(t)$ у вигляді одного аналітичного виразу:

$$f(t)=1\cdot(\eta(t)-\eta(t-2a))+\left(7-\frac{3t}{a}\right)\cdot(\eta(t-2a)-\eta(t-3a))+$$

$$+\left(\frac{2t}{a}-8\right)\cdot\eta(t-3a)=\eta(t)-\eta(t-2a)+\left(7-\frac{3t}{a}\right)\eta(t-2a)-$$

$$-\left(7-\frac{3t}{a}\right)\eta(t-3a)+\left(\frac{2t}{a}-8\right)\eta(t-3a)=\eta(t)+$$

$$+\left(6-\frac{3t}{a}\right)\eta(t-2a)+\left(\frac{5t}{a}-15\right)\eta(t-3a)\Rightarrow$$

$$\Rightarrow f(t)=\eta(t)-\frac{3}{a}(t-2a)\eta(t-2a)+\frac{5}{a}(t-3a)\eta(t-3a).$$

Оскільки за таблицею зображень

$$\eta(t)\leftrightarrow\frac{1}{p},\quad t\cdot\eta(t)\leftrightarrow\frac{1}{p^2},$$

то за теоремою загаювання отримаємо:

$$f(t)\leftrightarrow F(p)=\frac{1}{p}-\frac{3}{a}\cdot\frac{1}{p^2}\mathrm{e}^{-2ap}+\frac{5}{a}\cdot\frac{1}{p^2}\mathrm{e}^{-3ap}.$$

3.3. Методика розв'язування завдань №5-6

Приклад 1. Знайти оригінал $f(t)$ по заданому зображенню

$$F(p)=\frac{3-4p}{p^2+6p+14}.$$

Розв'язання. Виділимо повний квадрат в знаменнику дробу

$$F(p)=\frac{3-4p}{p^2+6p+14}=\frac{3-4p}{(p+3)^2+5}=\frac{-4\ \ p+3\ \ +15}{(p+3)^2+(\sqrt{5})^2}=$$

$$=-4\frac{(p+3)}{(p+3)^2+(\sqrt{5})^2}+3\sqrt{5}\frac{\sqrt{5}}{(p+3)^2+(\sqrt{5})^2}.$$

Оскільки за таблицею зображень

$$\cos\sqrt{5}t\leftrightarrow\frac{p}{p^2+5},\qquad \sin\sqrt{5}t\leftrightarrow\frac{\sqrt{5}}{p^2+5},$$

то за теоремою зміщення

$$e^{-3t}\cos\sqrt{5}t \leftrightarrow \frac{(p+3)}{(p+3)^2+(\sqrt{5})^2},$$

$$e^{-3t}\sin\sqrt{5}t \leftrightarrow \frac{\sqrt{5}}{(p+3)^2+(\sqrt{5})^2}.$$

Отже, за теоремою лінійності

$$F(p)=\frac{3-4p}{p^2+6p+14} \leftrightarrow -4\cdot e^{-3t}\cos\sqrt{5}t+3\sqrt{5}\cdot e^{-3t}\sin\sqrt{5}t=f(t).$$

Приклад 2. Знайти оригінал $f(t)$ по заданому зображенню

$$F(p)=\frac{p}{(p^2+9)^2}.$$

Розв'язання. Оскільки за таблицею зображень $\sin 3t \leftrightarrow \frac{3}{p^2+9}$, то за теоремою диференціювання зображення

$$-t\sin 3t \leftrightarrow \left(\frac{3}{p^2+9}\right)' = -\frac{6p}{(p^2+9)^2}.$$

Отже,

$$F(p)=\frac{p}{(p^2+9)^2} \leftrightarrow f(t)=\frac{1}{6}t\sin 3t.$$

Приклад 3. Знайти оригінал $f(t)$ по заданому зображенню

$$F(p)=\frac{p^2}{(p^2+4)^2}.$$

Розв'язання. За теоремою Бореля множенню зображень відповідає згортка оригіналів, тому

$$F(p)=\frac{p^2}{(p^2+4)^2}=\frac{p}{p^2+2^2}\cdot\frac{p}{p^2+2^2} \leftrightarrow \cos 2t * \cos 2t = f(t).$$

$$f(t)=\cos 2t * \cos 2t = \int_0^t \cos 2(t-\tau)\cos 2\tau\, d\tau =$$

$$=\frac{1}{2}\int\limits_0^t (\cos(2t-2\tau+2\tau)+\cos(2t-2\tau-2\tau))\,d\tau=$$

$$=\frac{1}{2}\int\limits_0^t (\cos 2t+\cos(2t-4\tau))d\tau=\frac{1}{2}\cos 2t\int\limits_0^t d\tau+\frac{1}{2}\int\limits_0^t \cos\left(2t-4\tau\right)d\tau=$$

$$=\frac{1}{2}t\cos 2t-\frac{1}{8}\sin(2t-4\tau)\Big|_0^t=\frac{1}{2}t\cos 2t-\frac{1}{8}\sin(2t-4t)+\frac{1}{8}\sin 2t=$$

$$=\frac{1}{2}t\cos 2t+\frac{1}{8}\sin 2t+\frac{1}{8}\sin 2t=\frac{1}{2}t\cos 2t+\frac{1}{4}\sin 2t.$$

Отже ,

$$F(p)=\frac{p^2}{(p^2+4)^2}\leftrightarrow\frac{1}{2}t\cos 2t+\frac{1}{4}\sin 2t=f(t).$$

Приклад 4. Знайти оригінал $f(t)$ по заданому зображенню

$$F(p)=\frac{p^3+3p^2+p+4}{(p+2)^2(p^2+1)}.$$

Розв’язання. Розкладемо дробово-раціональну функцію на суму елементарних дробів

$$F(p)=\frac{p^3+3p^2+p+4}{(p+2)^2(p^2+1)}=\frac{A}{p+2}+\frac{B}{(p+2)^2}+\frac{Cp+D}{p^2+1}.$$

Звідси,

$$p^3+3p^2+p+4=A(p+2)(p^2+1)+B(p^2+1)+(Cp+D)(p+2)^2.$$

Знайдемо значення коефіцієнтів $A,\ B,\ C,\ D$:

$$p=-2:\ \ 6=5B\Rightarrow B=\frac{6}{5},$$

$$p=i\quad:\ -i-3+i+4=(Ci+D)(i+2)^2\Rightarrow 1=(Ci+D)(3+4i)$$

$$\Rightarrow\qquad 1=(3D-4C)+i(3C+4D)$$

$$\Rightarrow\qquad \begin{cases}1=3D-4C,\\ 0=3C+4D,\end{cases}\quad\Rightarrow\quad C=-\frac{4}{25},\quad D=\frac{3}{25}.$$

$$p=0\quad:\ 4=2A+B+4D\Rightarrow 4=2A+\frac{6}{5}+\frac{12}{25}\Rightarrow A=2-\frac{21}{25}\Rightarrow A=\frac{29}{25}.$$

Отже,

$$F(p)=\frac{29}{25}\cdot\frac{1}{p+2}+\frac{6}{5}\cdot\frac{1}{(p+2)^2}-\frac{4}{25}\cdot\frac{p}{p^2+1}+\frac{3}{5}\cdot\frac{1}{p^2+1}.$$

Оскільки за таблицею зображень $t\leftrightarrow\frac{1}{p^2}$, то за теоремою зміщення

$$e^{-2t}\,t\leftrightarrow\frac{1}{(p+2)^2}.$$

Тоді
$$F(p)=\frac{p^3+3p^2+p+4}{(p+2)^2(p^2+1)}\leftrightarrow$$

$$\leftrightarrow\frac{29}{25}\cdot e^{-2t}+\frac{6}{5}\cdot t\,e^{-2t}-\frac{4}{25}\cdot\cos t+\frac{3}{5}\cdot\sin t=f(t).$$

Приклад 5. Знайти оригінал $f(t)$ по заданому зображенню

$$F(p)=\frac{p^2-4p+7}{p(p+4)(p-3)}.$$

Розв'язання. За допомогою теореми Хевісайда знайдемо оригінал для даного зображення.

$$F(p)=\frac{p^2-4p+7}{p(p+4)(p-3)}\leftrightarrow f(t)=\underset{\substack{0\\ m=1}}{\operatorname{res}}F(p)e^{pt}+\underset{\substack{-4\\ m=1}}{\operatorname{res}}F(p)e^{pt}+\underset{\substack{3\\ m=1}}{\operatorname{res}}F(p)e^{pt}=$$

$$=\lim_{p\to0}\frac{p^2-4p+7}{(p+4)(p-3)}e^{pt}+\lim_{p\to-4}\frac{p^2-4p+7}{p(p-3)}e^{pt}+\lim_{p\to3}\frac{p^2-4p+7}{p(p+4)}e^{pt}=$$

$$=-\frac{7}{12}+\frac{39}{28}e^{-4t}+\frac{4}{21}e^{3t}.$$

Отже,

$$F(p)=\frac{p^2-4p+7}{p(p+4)(p-3)}\leftrightarrow-\frac{7}{12}+\frac{39}{28}e^{-4t}+\frac{4}{21}e^{3t}=f(t).$$

4. ЗАСТОСУВАННЯ ОПЕРАЦІЙНОГО ЧИСЛЕННЯ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ЛІНІЙНИХ ДИФЕРЕНЦІАЛЬНИХ РІВНЯНЬ ЗІ СТАЛИМИ КОЕФІЦІЄНТАМИ.

ЗАГАЛЬНИЙ МЕТОД РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧІ КОШІ

Нехай потрібно знайти розв'язок лінійного диференціального рівняння

$$a_0 x^{(n)}(t) + a_1 x^{(n-1)}(t) + \ldots + a_1 x'(t) + a_n x(t) = f(t), \tag{4}$$

що задовольняє початковим умовам

$$x(0) = x_0, \quad x'(0) = x_1, \ldots, \quad x^{(n-1)}(0) = x_{n-1}. \tag{5}$$

Якщо $f(t) \leftrightarrow F(p)$, а $x(t) \leftrightarrow X(p)$, то за теоремою диференціювання оригінала

$$\begin{cases} x'(t) \leftrightarrow pX(p) - x(0) = pX(p) - x_0, \\ x''(t) \leftrightarrow p^2 X(p) - px(0) - x'(0) = p^2 X(p) - px_0 - x_1, \\ x'''(t) \leftrightarrow p^3 X(p) - p^2 x(0) - px'(0) - x''(0) = p^3 X(p) - p^2 x_0 - px_1 - x_2, \\ \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots \end{cases}$$

Замінимо в диференціальному рівнянні (4) оригінали їх зображеннями. В результаті отримаємо операторне рівняння, яке буде алгебраїчним:

$$L_n(p) X(p) - B(p) = F(p), \tag{6}$$

де

$$L_n(p) = a_0 p^n + a_1 p^{n-1} + \ldots + a_{n-1} p + a_n,$$

$$B(p) = a_0 (p^{n-1} x_0 + p^{n-2} x_1 + \ldots + x_{n-1}) +$$

$$+ a_1 (p^{n-2} x_0 + p^{n-3} x_1 + \ldots + x_{n-2}) + \ldots + a_{n-1} x_0$$

Розв'язок рівняння (6) буде мати вигляд

$$X(p) = \frac{F(p) + B(p)}{L_n(p)}.$$

У випадку, коли початкові умови нульові

$$x(0) = 0, \quad x'(0) = 0, \ldots, \quad x^{(n-1)}(0) = 0, \tag{7}$$

многочлен $B(p) = 0$, то розв'язок рівняння (6) буде мати вигляд

$$X(p) = \frac{F(p)}{L_n(p)}.$$

Знайшовши оригінал $x(t)$, який відповідає зображенню $X(p)$, отримаємо розв'язок задачі Коші (4) - (5).

4.1. Методика розв'язування завдань №7-8

Приклад 1. Знайти розв'язок диференціального рівняння $x'' + 4x' + 4x = t^3 \, e^{-2t}$, що задовольняє початковим умовам $x(0) = 1, \quad x'(0) = 2$ (розв'язати задачу Коші).

Розв'язання. Нехай $x(t) \leftrightarrow X(p)$, тоді за теоремою диференціювання оригінала

$$x'(t) \leftrightarrow pX(p) - x(0) = pX(p) - 1,$$

$$x''(t) \leftrightarrow p^2 X(p) - px(0) - x'(0) = p^2 X(p) - p - 2.$$

Оскільки за таблицею зображень $t^3 \leftrightarrow \dfrac{3}{p^4}$, то за теоремою зміщення

$$e^{-2t} \, t^3 \leftrightarrow \frac{3\,!}{(p+2)^4}.$$

Складемо операторне рівняння, яке відповідає заданому диференціальному

$$p^2X(p)-p-2+4pX(p)-4+4X(p)=\frac{3\,!}{(p+2)^4},$$

$$X(p)(p^2+4p+4)-p-6=\frac{3\,!}{(p+2)^4},$$

$$X(p)=\frac{3\,!}{(p+2)^6}+\frac{p+6}{(p+2)^2}=\frac{3!}{5!}\frac{5!}{(p+2)^6}+\frac{1}{p+2}+\frac{4}{(p+2)^2}\;-$$

розв'язок операторного рівняння. Знайдемо його оригінал. Оскільки за таблицею зображень

$$t^5 \leftrightarrow \frac{5!}{p^6}, \qquad\qquad t \leftrightarrow \frac{1}{p^2},$$

то за теоремою зміщення

$$e^{-2t}\,t^5 \leftrightarrow \frac{5!}{(p+2)^6}, \qquad\qquad e^{-2t}\,t \leftrightarrow \frac{1}{(p+2)^2}.$$

Тому за теоремою лінійності

$$X(p) \leftrightarrow x(t)=\frac{3!}{5!}t^5\,e^{-2t}+e^{-2t}+4t\,e^{-2t}.$$

Отже,
$$x(t)=e^{-2t}\left(1+4t+\frac{t^5}{20}\right)$$

– розв'язок диференціального рівняння.

Приклад 2. Знайти розв'язок диференціального рівняння $x'''+x''=\sin t$, що задовольняє початковим умовам $x(0)=x'(0)=1, \quad x''(0)=0$ (розв'язати задачу Коші).

Розв'язання. Нехай $x(t)\leftrightarrow X(p)$, тоді за теоремою диференціювання оригінала

$$x'(t)\leftrightarrow X(p)-x(0)=X(p)-1,$$
$$x''(t)\leftrightarrow p^2X(p)-px(0)-x'(0)=p^2X(p)-p-1,$$

$$x'''(t) \leftrightarrow p^3X(p) - p^2x(0) - px'(0) - x''(0) = p^3X(p) - p^2 - p,$$

за таблицею зображень $\qquad \sin t \leftrightarrow \dfrac{1}{p^2+1}.$

Складемо операторне рівняння, яке відповідає заданому диференціальному

$$p^3X(p) - p^2 - p + p^2X(p) - p - 1 = \frac{1}{p^2+1},$$

$$X(p)(p^3+p^2) = \frac{1}{p^2+1} + (p+1)^2 \Rightarrow$$

$$X(p) = \frac{1}{p^2(p+1)(p^2+1)} + \frac{p+1}{p^2} \ –$$

розв’язок операторного рівняння. Знайдемо його оригінал. Для цього представимо зображення у вигляді суми елементарних дробів:

$$\frac{1}{p^2(p+1)(p^2+1)} = \frac{A}{p} + \frac{B}{p^2} + \frac{C}{p+1} + \frac{Dp+E}{p^2+1}.$$

Знайдемо значення коефіцієнтів $A,\ B, C, D, E$:

$$1 = Ap(p+1)(p^2+1) + B(p+1)(p^2+1) + Cp^2(p^2+1) + (Dp+E)p^2(p+1);$$

$p=0 \quad : \quad B=1,$

$p=-1 \ : \quad C=0.5,$

$$\left.\begin{array}{lll} p^4 & : & 0 = A+C+D, \\ p^3 & : & 0 = A+B+D+E, \\ p^2 & : & 0 = A+B+C+E, \end{array}\right\} \Rightarrow \begin{cases} A+0.5+D=0, \\ A+1+D+E=0, \\ C-D=0, \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} A=-1, \\ E=-0.5, \\ D=0.5. \end{cases}$$

Отже, $\qquad X(p) = -\dfrac{1}{p} + \dfrac{1}{p^2} + \dfrac{1}{2(p+1)} + \dfrac{p-1}{2(p^2+1)} + \dfrac{1}{p} + \dfrac{1}{p^2} =$

$$= \frac{2}{p^2} + \frac{1}{2(p+1)} + \frac{p}{2(p^2+1)} - \frac{1}{2(p^2+1)} \Rightarrow$$

$$X(p) \leftrightarrow x(t) = 2t + \frac{1}{2}e^{-t} + \frac{1}{2}\sin t - \frac{1}{2}\cos t\,.$$

Отже, $$x(t) = 2t + \frac{1}{2}(e^{-t} + \sin t - \cos t)$$

– розв'язок диференціального рівняння.

Приклад 3. Розв'язати задачу Коші

$$x'' - 4x' + 5x = 2\,e^{2t}(\sin t + \cos t)\,,\ x(0) = 1, \quad x'(0) = 2\,.$$

Розв'язання. Нехай $x(t) \leftrightarrow X(p)$, тоді за теоремою диференціювання оригінала

$$x'(t) \leftrightarrow pX(p) - x(0) = pX(p) - 1,$$
$$x''(t) \leftrightarrow p^2X(p) - px(0) - x'(0) = p^2X(p) - p - 2.$$

Знайдемо зображення, яке відповідає правої частині заданого диференціального рівняння. За таблицею зображень

$$\sin t \leftrightarrow \frac{1}{p^2+1}, \qquad \cos t \leftrightarrow \frac{p}{p^2+1},$$

за теоремою зміщення

$$e^{2t}\sin t \leftrightarrow \frac{1}{(p-2)^2+1} = \frac{1}{p^2-4p+5},$$

$$e^{2t}\cos t \leftrightarrow \frac{p-2}{(p-2)^2+1} = \frac{p-2}{p^2-4p+5}.$$

Тоді за теоремою лінійності

$$2\,e^{2t}(\sin t + \cos t) \leftrightarrow 2\left(\frac{1}{p^2-4p+5} + \frac{p-2}{p^2-4p+5}\right) = \frac{2(p-1)}{p^2-4p+5}.$$

Перейдемо від диференціального рівняння до операторного:

$$p^2X(p)-p-2-4pX(p)+4+5X(p)=\frac{2(p-1)}{p^2-4p+5},$$

$$(p^2-4p+5)X(p)=p-2+\frac{2(p-1)}{p^2-4p+5},$$

$$X(p)=\frac{p-2}{p^2-4p+5}+\frac{2(p-1)}{(p^2-4p+5)^2}=\frac{p-2}{p^2-4p+5}+\frac{(2p-4)+2}{(p^2-4p+5)^2},$$

$$X(p)=\frac{p-2}{p^2-4p+5}+\frac{2p-4}{(p^2-4p+5)^2}+\frac{2}{(p^2-4p+5)^2}\quad -$$

розв'язок операторного рівняння. Знайдемо оригінал $x(t)$, який відповідає отриманому зображенню $X(p)$.

1. $\dfrac{p-2}{p^2-4p+5}=\dfrac{p-2}{(p-2)^2+1}\leftrightarrow \mathrm{e}^{2t}\cos t$ – за теоремою зміщення.

2. $\dfrac{1}{p^2-4p+5}=\dfrac{1}{(p-2)^2+1}\leftrightarrow \mathrm{e}^{2t}\sin t$ – за теоремою зміщення.

$\left(\dfrac{1}{p^2-4p+5}\right)'=-\dfrac{2p-4}{(p^2-4p+5)^2}\leftrightarrow -t\,\mathrm{e}^{2t}\sin t$ – за теоремою диференціювання зображення.

3. $\dfrac{2}{(p^2-4p+5)^2}=2\dfrac{1}{(p-2)^2+1}\cdot\dfrac{1}{(p-2)^2+1}\leftrightarrow 2\,\mathrm{e}^{2t}\sin t*\mathrm{e}^{2t}\sin t$ – за теоремою Бореля добутку зображень відповідає згортка оригіналів.

Знайдемо окремо згортку оригіналів

$$2\,\mathrm{e}^{2t}\sin t*\mathrm{e}^{2t}\sin t=2\int_0^t e^{2(t-\tau)}\sin(t-\tau)\cdot\mathrm{e}^{2\tau}\sin\tau\,d\tau=$$

$$= 2\,e^{2t}\int\limits_0^t \sin(t-\tau)\sin\tau\; d\tau = e^{2t}\int\limits_0^t (\cos(t-\tau-\tau)-\cos(t-\tau+\tau))\; d\tau =$$

$$= e^{2t}\int\limits_0^t (\cos(t-2\tau)-\cos t)\; d\tau = e^{2t}\left(-\frac{1}{2}\sin(t-2\tau)-\tau\cos t\right)\Bigg|_0^t =$$

$$= e^{2t}\left(\frac{1}{2}\sin t+\frac{1}{2}\sin t-t\cos t\right) = e^{2t}(\sin t - t\cos t).$$

Отже, $\qquad X(p) \leftrightarrow x(t) = e^{2t}\cos t + t\,e^{2t}\sin t + e^{2t}(\sin t - t\cos t)\,.$

$$x(t) = e^{2t}((1-t)\cos t + (1+t)\sin t)$$

– розв’язок диференціального рівняння.

Приклад 4. Розв’язати задачу Коші

$$x'' + x = t\sin t\,, \quad x(0) = x'(0) = 0\,.$$

Розв’язання. Нехай $x(t) \leftrightarrow X(p)$, тоді за теоремою диференціювання оригінала

$$x'(t) \leftrightarrow pX(p) - x(0) = pX(p),$$
$$x''(t) \leftrightarrow p^2X(p) - px(0) - x'(0) = p^2X(p).$$

За таблицею зображень $\sin t \leftrightarrow \dfrac{1}{p^2+1}$, за теоремою диференціювання зображення $\qquad t\sin t \leftrightarrow -\left(\dfrac{1}{p^2+1}\right)' = \dfrac{2p}{(p^2+1)^2}\,.$

Операторне рівняння, яке відповідає заданому диференціальному, буде мати такий вигляд

$$p^2X(p)+X(p)=\frac{2p}{(p^2+1)^2} \qquad \Rightarrow$$

$$X(p)=\frac{2p}{(p^2+1)^3}.$$

Оригінал, який відповідає отриманому зображенню, знайдемо за теоремою Хевісайда

$$x(t)=\underset{\substack{i\\ m=3}}{res}\; X(p)\,\mathrm{e}^{pt}+\underset{\substack{-i\\ m=3}}{res}\; X(p)\,\mathrm{e}^{pt}.$$

Кожен лишок знайдемо окремо:

$$\underset{\substack{i\\ m=3}}{res}\; X(p)\,\mathrm{e}^{pt}=\frac{1}{2!}\lim_{p\to i}\frac{d^2}{dp^2}\left(\frac{2p\,\mathrm{e}^{pt}}{(p^2+1)^3}(p-i)^3\right)=\lim_{p\to i}\frac{d^2}{dp^2}\left(\frac{p\,\mathrm{e}^{pt}}{(p+i)^3}\right)=$$

$$=\lim_{p\to i}\frac{d}{dp}\left(\frac{(\mathrm{e}^{pt}+pt\,\mathrm{e}^{pt})(p+i)^3-3(p+i)^2p\,\mathrm{e}^{pt}}{(p+i)^6}\right)=$$

$$=\lim_{p\to i}\frac{d}{dp}\left(\frac{(\mathrm{e}^{pt}+pt\,\mathrm{e}^{pt})(p+i)-3p\,\mathrm{e}^{pt}}{(p+i)^4}\right)=\lim_{p\to i}\frac{d}{dp}\left(\frac{\mathrm{e}^{pt}(p^2t-2p+pti+i)}{(p+i)^4}\right)=$$

$$=\lim_{p\to i}\left(\frac{\mathrm{e}^{pt}(p^2t^2+pt^2i+2it-2)(p+i)-4(p^2t-2p+pti+i)}{(p+i)^5}\right)=$$

$$=\mathrm{e}^{it}\,\frac{(-t^2-t^2+2it-2)(2i)-4(-t-t-i)}{(2i)^5}=$$

$$=\mathrm{e}^{it}\cdot\frac{-4t^2i-4t-4i+8t+4i}{32i}=-\mathrm{e}^{it}\cdot\frac{t^2+ti}{8}.$$

Аналогічно можна отримати

$$\underset{\substack{-i\\ m=3}}{res}\ X(p)\,e^{pt} = \frac{1}{2!}\lim_{p\to -i}\frac{d^2}{dp^2}\left(\frac{2p\,e^{pt}}{(p^2+1)^3}(p+i)^3\right) =$$

$$= \lim_{p\to -i}\frac{d^2}{dp^2}\left(\frac{p\,e^{pt}}{(p-i)^3}\right) = -e^{-it}\,\frac{t^2-ti}{8}.$$

$$x(t) = \underset{\substack{i\\ m=3}}{res}\ X(p)\,e^{pt} + \underset{\substack{-i\\ m=3}}{res}\ X(p)\,e^{pt} = -\frac{e^{it}(t^2+ti)}{8} - \frac{e^{-it}(t^2-ti)}{8} =$$

$$= -t^2\,\frac{e^{it}+e^{-it}}{8} + ti\,\frac{e^{-it}-e^{it}}{8} = -\frac{t^2}{4}\cos t + \frac{t}{4}\sin t = \frac{1}{4}(-t^2\cos t + t\sin t).$$

Отже,

$$x(t) = \frac{1}{4}(-t^2\cos t + t\sin t)$$

– розв’язок диференціального рівняння.

5. ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕГРАЛА ДЮАМЕЛЯ ДЛЯ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧІ КОШІ З НУЛЬОВИМИ ПОЧАТКОВИМИ УМОВАМИ

Нехай потрібно знайти розв’язок лінійного диференціального рівняння

$$a_0 x^{(n)}(t) + a_1 x^{(n-1)}(t) + \ldots + a_1 x'(t) + a_n x(t) = f(t), \tag{8}$$

що задовольняє початковим умовам

$$x(0) = x_0, \quad x'(0) = x_1, \ldots, \quad x^{(n-1)}(0) = x_{n-1}. \tag{9}$$

1. Розв’яжемо спочатку допоміжну задачу Коші

$$\begin{cases} a_0 x_1^{(n)} + a_1 x_1^{(n-1)} + \ldots + a_1 x_1' + a_n x_1 = \eta(t), \\ x_1(0) = x_1'(0) = \ldots = x_1^{(n-1)}(0) = 0, \end{cases} \tag{10}$$

де $\eta(t)$ – одинична функція Хевісайда.

Операторне рівняння, яке відповідає задачі Коші (1) буде мати такий вигляд

$$L_n(p)X_1(p) = \frac{1}{p} \quad \Rightarrow \quad X_1(p) = \frac{1}{pL_n(p)}. \tag{11}$$

Знайшовши оригінал $x_1(t)$, отримаємо розв'язок задачі Коші (10).

2. Розв'яжемо початкову задачу Коші. Операторне рівняння, яке відповідає задачі Коші (9) буде мати такий вигляд

$$L_n(p)X(p) = F(p) \quad \Rightarrow$$

$$X(p) = \frac{F(p)}{L_n(p)} = F(p) \cdot p \cdot \frac{1}{pL_n(p)},$$

але згідно з співвідношеннями (10) та (11) можна записати

$$X(p) = p \cdot F(p) \cdot X_1(p) \leftrightarrow x_1'(t) * f(t) + x_1'(0)f(t) = x_1'(t) * f(t).$$

Отже, розв'язок задачі Коші можна визначити за допомогою інтеграла Дюамеля

$$x(t) = \int_0^t x_1'(t-\tau)f(\tau)d\tau, \tag{12}$$

де $f(t)$ – права частина диференціального рівняння (8).

Зауваження. Формулу (12) зручно використовувати у випадку, коли знаходження зображення $F(p)$, яке відповідає правої частині $f(t)$ диференціального рівняння (8) викликає труднощі.

5.1. Методика розв'язування завдання №9

Приклад 1. За допомогою інтеграла Дюамеля знайти розв'язок диференціального рівняння $x'' + 2x' + x = \frac{e^{-t}}{1+t}$, що задовольняє початковим умовам $x(0) = x'(0) = 0$.

Розв'язання. 1. Розв'яжемо допоміжну задачу Коші:

$$x_1'' + 2x_1' + x_1 = \eta(t).$$

Нехай $x_1(t) \leftrightarrow X_1(p)$, тоді за теоремою диференціювання оригінала

$$x_1'(t) \leftrightarrow pX_1(p), \qquad x_1''(t) \leftrightarrow p^2 X_1(p), \qquad \eta(t) \leftrightarrow \frac{1}{p}.$$

Операторне рівняння буде мати такий вигляд

$$p^2 X_1(p) + 2pX_1(p) + X_1(p) = \frac{1}{p} \quad \Rightarrow$$

$$X_1(p) = \frac{1}{p(p+1)^2}.$$

$$X_1(p) = \frac{1}{p(p+1)^2} = \frac{A}{p} + \frac{B}{p+1} + \frac{C}{(p+1)^2}.$$

Знайдемо коефіцієнти $A, B, C: \ 1 = A(p+1)^2 + B(p+1) + Cp$

$$\begin{aligned} p = 0 \quad &: \quad A = 1, \\ p = -1 \quad &: \quad C = -1, \\ p^2 \quad &: \quad 0 = A + B \Rightarrow B = -1. \end{aligned}$$

Отже, $$X_1(p) = \frac{1}{p} - \frac{1}{p+1} - \frac{1}{(p+1)^2} \leftrightarrow t - \mathrm{e}^{-t} - t\,\mathrm{e}^{-t} = x_1(t).$$

Розв'язок допоміжної задачі Коші: $x_1(t) = t - \mathrm{e}^{-t} - t\,\mathrm{e}^{-t}$.

2. Розв'язок початкової задачі Коші знаходимо за допомогою інтеграла Дюамеля:

$$x(t) = \int_0^t x_1'(t-\tau) f(\tau)\, d\tau,$$

де $\qquad f(t)=\dfrac{e^{-t}}{1+t}, \qquad x_1'(t)=e^{-t}-e^{-t}+t\,e^{-t}=t\,e^{-t}.$

Отже, $\qquad x(t)=\int\limits_0^t (t-\tau)e^{-(t-\tau)}\cdot\dfrac{e^{-\tau}}{1+\tau}\,d\tau=\int\limits_0^t \dfrac{e^{-t}(t-\tau)}{1+\tau}\,d\tau=$

$$=e^{-t}\,t\int\limits_0^t \frac{d\tau}{1+\tau}-e^{-t}\int\limits_0^t \frac{(\tau+1-1)}{1+\tau}d\tau==e^{-t}\,t\,\ln\left|1+\tau\right|\Big\|_0^t-e^{-t}\,\tau\Big|_0^t+$$

$$+e^{-t}\,\ln\left|1+\tau\right|\Big\|_0^t=e^{-t}t\,\ln\left|1+t\right|-e^{-t}\,t+e^{-t}\,\ln\left|1+t\right|=e^{-t}((t+1)\ln\left|1+t\right|-t).$$

$$x(t)=e^{-t}((t+1)\ln\left|1+t\right|-t)$$

– розв'язок диференціального рівняння.

Приклад 2. За допомогою інтеграла Дюамеля знайти розв'язок диференціального рівняння $x''+x=\dfrac{1}{2+\cos t}$, що задовольняє нульовим початковим умовам $x(0)=x'(0)=0$.

Розв'язання. 1. Розв'яжемо допоміжну задачу: $x_1''+x_1=\eta(t)$. Нехай $x_1(t)\leftrightarrow X_1(p)$, тоді за теоремою диференціювання оригінала

$$x_1'(t)\leftrightarrow pX_1(p), \qquad x_1''(t)\leftrightarrow p^2X_1(p), \qquad \eta(t)\leftrightarrow\frac{1}{p}.$$

Операторне рівняння буде мати такий вигляд

$$p^2X_1(p)+X_1(p)=\frac{1}{p} \qquad \Rightarrow$$

.

$$X_1(p)=\frac{1}{p(p^2+1)}=\frac{A}{p}+\frac{Bp+C}{p^2+1}.$$

Знайдемо коефіцієнти A, B, C : $\qquad 1=A(p^2+1)+Bp^2+Cp$

$$p=0 \quad : \quad A=1,$$
$$p=i \quad : \quad 1=-B+iC \quad \Rightarrow \quad B=-1, \quad C=0.$$

Отже, $$X_1(p)=\frac{1}{p}-\frac{p}{p^2+1}\leftrightarrow 1-\cos t=x_1(t).$$

Розв'язок допоміжної задачі Коші: $x_1(t)=1-\cos t$.

2. Розв'язок початкової задачі Коші знаходимо за допомогою інтеграла Дюамеля:

$$x(t)=\int_0^t x_1'(t-\tau)f(\tau)\,d\tau,$$

де $$f(t)=\frac{1}{2+\cos t}, \qquad x_1'(t)=\sin t.$$

Тоді $$x(t)=\int_0^t \frac{\sin(t-\tau)}{2+\cos\tau}\,d\tau=\int_0^t \frac{\sin t\cos\tau-\cos t\sin\tau}{2+\cos\tau}\,d\tau=$$

$$=\sin t\int_0^t \frac{\cos\tau}{2+\cos\tau}\,d\tau-\cos t\int_0^t \frac{\sin\tau}{2+\cos\tau}\,d\tau=\sin t\cdot I_1+\cos t\cdot I_2.$$

Обчислимо окремо кожен інтеграл

$$I_1=\int_0^t \frac{\cos\tau}{2+\cos\tau}\,d\tau=\int_0^t \frac{2+\cos\tau-2}{2+\cos\tau}\,d\tau=t-2\int_0^t \frac{d\tau}{2+\cos\tau}=$$

$$=\left|\begin{matrix} u=\operatorname{tg}\dfrac{\tau}{2}, \quad \tau=2\operatorname{arctg}u, \quad d\tau=\dfrac{2du}{1+u^2}. \\ \cos\tau=\dfrac{1-u^2}{1+u^2}, \quad \left|\dfrac{\tau}{u}\right|\dfrac{0}{0}\left|\dfrac{t}{\operatorname{tg}t/2}\right| \end{matrix}\right|=t-2\int_0^{tg\,t/2}\frac{2du}{(1+u^2)\left(2+\dfrac{1-u^2}{1+u^2}\right)}=$$

$$=t-4\int_0^{tg\,t/2}\frac{2du}{u^2+3}=t-\frac{4}{\sqrt3}\operatorname{arctg}\frac{u}{\sqrt3}\Big|_0^{tg\,t/2}=t-\frac{4}{\sqrt3}\operatorname{arctg}\left(\frac{1}{\sqrt3}\operatorname{tg}\frac{t}{2}\right).$$

$$I_2 = \int_0^t \frac{\sin\tau}{2+\cos\tau}\,d\tau = \int_0^t \frac{d(2+\cos\tau)}{2+\cos\tau} = \ln|2+\cos\tau|\Big|_0^t = \ln|2+\cos t| + \ln 3.$$

Отже, розв'язок диференціального рівняння має такий вигляд

$$x(t) = \sin t \cdot I_1 + \cos t \cdot I_2 =$$

$$= \sin t\left(t - \frac{4}{\sqrt{3}}\operatorname{arctg}\left(\frac{1}{\sqrt{3}}\operatorname{tg}\frac{t}{2}\right)\right) + \cos t\ \ln\left|2+\cos t\right| + \ln 3\ .$$

5.2. Методика розв'язування завдання №10

Приклад 1. Матеріальна точка маси m рухається прямолінійно під дією сили притяжіння до нерухомого центру, що пропорційна відстані точки до центру (коефіцієнт пропорційності mk^2). Сила опору середовища пропорційна швидкості (коефіцієнт пропорційності $2mh > 0$). В початковий момент відстань від точки до центру дорівнює a, швидкість напрямлена по прямій, яка з'єднує точку з центром і дорівнює v_0. Знайти закон руху точки, за умови, що $h < k$.

Розв'язання. За другим законом Ньютона маємо $\vec{F} = m\vec{a}$, де $\vec{a}$ – вектор прискорення, m – маса, $\vec{F}$ – рівнодіюча прикладених до точки сил. За умовами задачі $\vec{F} = \vec{F}_1 + \vec{F}_2$, де $\vec{F}_1$ – сила притяжіння, $\vec{F}_2$ – сила опору. Диференціальне рівняння руху вздовж осі $0x$ буде мати вигляд:

$$m\vec{a} = -mk^2x - 2mh\frac{dx}{dt},$$

де $x(t)$ – відстань точки до центру. Отже потрібно розв'язати диференціальне рівняння

$$\frac{d^2x}{dt^2} + 2h\frac{dx}{dt} + k^2x = 0$$

з початковими умовами $x(0) = a$, $x'(0) = v_0$.

Нехай $x(t) \leftrightarrow X(p)$, тоді за теоремою диференціювання оригінала

$$x'(t) \leftrightarrow pX(p) - x(0) = pX(p) - a,$$

$$x''(t) \leftrightarrow p^2X(p) - px(0) - x'(0) = p^2X(p) - ap - v_0.$$

Запишемо операторний вигляд диференціального рівняння:

$$p^2X(p) - ap - v_0 + 2hpX(p) - 2ha + k^2X(p) = 0,$$

$$X(p)(p^2 + 2hp + k^2) = ap + 2ha + v_0,$$

$$X(p) = \frac{ap + 2ha + v_0}{(p^2 + 2hp + k^2)} = \frac{a(p+h)}{(p+h)^2 + k^2 - h^2} + \frac{ha + v_0}{(p+h)^2 + k^2 - h^2} =$$

$$= a \cdot \frac{(p+h)}{(p+h)^2 + (k^2 - h^2)} + \frac{ha + v_0}{\sqrt{k^2 - h^2}} \cdot \frac{\sqrt{k^2 - h^2}}{(p+h)^2 + (k^2 - h^2)},$$

оскільки $h < k$.

Звідси $\frac{p}{p^2 + (k^2 - h^2)} \leftrightarrow \cos\sqrt{k^2 - h^2}$, $\frac{\sqrt{k^2 - h^2}}{p^2 + (k^2 - h^2)} \leftrightarrow \sin\sqrt{k^2 - h^2}$,

а за теоремою зміщення

$$\frac{(p+h)}{(p+h)^2 + k^2 - h^2} \leftrightarrow \mathrm{e}^{-ht}\cos\sqrt{k^2 - h^2},$$

$$\frac{\sqrt{k^2 - h^2}}{(p+h)^2 + k^2 - h^2} \leftrightarrow \mathrm{e}^{-ht}\sin\sqrt{k^2 - h^2}.$$

Отже,

$$X(p) \leftrightarrow x(t) = a\,\mathrm{e}^{-ht}\cos\sqrt{k^2-h^2} + \frac{ha+v_0}{k^2-h^2}\cdot \mathrm{e}^{-ht}\sin\sqrt{k^2-h^2} =$$

$$= \mathrm{e}^{-ht}\left(a\cos\sqrt{k^2-h^2} + \frac{ha+v_0}{\sqrt{k^2-h^2}}\sin\sqrt{k^2-h^2}\right).$$

6. ЗАСТОСУВАННЯ ОПЕРАЦІЙНОГО ЧИСЛЕННЯ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ СИСТЕМ ЛІНІЙНИХ ДИФЕРЕНЦІАЛЬНИХ РІВНЯНЬ ЗІ СТАЛИМИ КОЕФІЦІЄНТАМИ

Нехай потрібно знайти розв'язок системи лінійних диференціальних рівнянь першого порядку

$$\frac{dx_i}{dt} = a_{i1}x_1 + a_{i2}x_2 + \ldots + a_{in}x_n + f_i(t), \qquad i = \overline{1,n} \qquad (13)$$

зі сталими коефіцієнтами a_{ij}, що задовольняє початковим умовам

$$x_1(0) = b_1, \quad x_2(0) = b_2, \ldots, \quad x_n(0) = b_n. \qquad (14)$$

Знайдемо зображення $F_i(p)$ функцій $f_i(t)$ $i = \overline{1,n}$.

Нехай $x(t) \leftrightarrow X(p)$, тоді $\dfrac{dx_i}{dt} \leftrightarrow pX_i(p) - b_i$, $i = \overline{1,n}$.

Замінимо в системі диференціальних рівняннь (13) оригінали їх зображеннями. В результаті отримаємо систему лінійних алгебраїчних рівнянь:

$$pX_i(p) - b_i = a_{i1}X_1(p) + a_{i2}X_2(p) + \ldots + a_{in}X_n(p) + F_i(p), \text{ де } i = \overline{1,n}.$$

Розв'язавши останню систему будь-яким методом, наприклад, за формулами Крамера, знайдемо зображення $X_1(p), \ldots, X_n(p)$.

Визначивши відповідні оригінали $x_1(t),\ldots,x_n(t)$, отримаємо розв'язок задачі Коші (13)-(14).

Аналогічно розв'язують інші систем лінійних диференціальних рівнянь зі сталими коефіцієнтами.

6.1. Методика розв'язування завдань №11-13

Приклад 1. Розв'язати систему диференціальних рівнянь

$$\begin{cases} x' = -2x - 2y + 10\,\mathrm{e}^{2t}, \\ y' = \ \ 2x - y + 7\,\mathrm{e}^{2t}, \end{cases}$$ при початкових умовах $x(0)=1, \quad y(0)=3.$

Розв'язання. Нехай $x(t) \leftrightarrow X(p)$, $y(t) \leftrightarrow Y(p)$, тоді за теоремою диференціювання оригінала

$$x'(t) \leftrightarrow pX(p) - x(0) = pX(p) - 1,$$

$$y'(t) \leftrightarrow pY(p) - y(0) = pY(p) - 3,$$

За таблицею зображень $\quad \mathrm{e}^{2t} \leftrightarrow \dfrac{1}{p-2}.$

Якщо в системі диференціальних рівнянь замінити оригінали їх зображеннями, то прийдемо до системи двох лінійних алгебраїчних рівнянь.

$$\begin{cases} pX(p) = -2X(p) - 2Y(p) + \dfrac{10}{p-2} + 1, \\ pY(p) = 2X(p) - Y(p) + \dfrac{7}{p-2} + 3, \end{cases} \quad \Rightarrow$$

$$\begin{cases} (p+2)X(p)+2Y(p)=\dfrac{p+8}{p-2}, \\ -2X(p)+(p-1)Y(p)=\dfrac{3p+1}{p-2}. \end{cases}$$

Для розв'язання системи скористуємося формулами Крамера.

$$X(p)=\frac{\Delta_X(p)}{\Delta(p)}, \qquad Y(p)=\frac{\Delta_Y(p)}{\Delta(p)},$$

$$\Delta(p)=\begin{vmatrix} p+2 & 2 \\ -2 & p+1 \end{vmatrix}=p^2+3p+6,$$

$$\Delta_X(p)=\begin{vmatrix} \dfrac{p+8}{p-2} & 2 \\ \dfrac{3p+1}{p-2} & p+1 \end{vmatrix}=\frac{(p+8)(p+1)-2(3p-1)}{p-2}=\frac{p^2+3p+6}{p-2},$$

$$\Delta_Y(p)=\begin{vmatrix} p+2 & \dfrac{p+8}{p-2} \\ -2 & \dfrac{3p+1}{p-2} \end{vmatrix}=\frac{(p+2)(3p+1)+2(p+8)}{p-2}=\frac{3(p^2+3p+6)}{p-2}.$$

Отже, $$X(p)=\frac{\Delta_X(p)}{\Delta(p)}=\frac{\cancel{(p^2+3p+6)}}{(p-2)\cancel{(p^2+3p+6)}}=\frac{1}{(p-2)},$$

$$X(p)=\frac{1}{(p-2)} \leftrightarrow \mathrm{e}^{2t}=x(t),$$

$$Y(p)=\frac{\Delta_Y(p)}{\Delta(p)}=\frac{3\,\cancel{(p^2+3p+6)}}{(p-2)\cancel{(p^2+3p+6)}}=\frac{3}{(p-2)},$$

$$Y(p)=\frac{3}{(p-2)} \leftrightarrow 3\,\mathrm{e}^{2t}=y(t).$$

Отже, $$x(t) = \mathrm{e}^{2t}; \quad y(t) = 3\,\mathrm{e}^{2t}$$

розв'язок системи диференціальних рівнянь.

Приклад 2. Розв'язати систему диференціальних рівнянь

$$\begin{cases} 2x'' - y'' = -8x + 4y, \\ x' + y' = x + y, \end{cases} \text{ при початкових умовах } \begin{array}{l} x(0) = x'(0) = 1, \\ y(0) = y'(0) = 0. \end{array}$$

Розв'язання. Нехай $x(t) \leftrightarrow X(p)$, $y(t) \leftrightarrow Y(p)$, тоді за теоремою диференціювання оригінала

$$x'(t) \leftrightarrow pX(p) - x(0) = pX(p) - 1,$$
$$x''(t) \leftrightarrow p^2X(p) - px(0) - x'(0) = p^2X(p) - p - 1,$$

$$y'(t) \leftrightarrow p\,Y(p) - y(0) = p\,Y(p),$$
$$y''(t) \leftrightarrow p^2Y(p) - py(0) - y'(0) = p^2Y(p).$$

Система відповідних операторних рівнянь має вигляд

$$\begin{cases} 2(p^2X(p) - p - 1) - p^2Y(p) = -8X(p) + 4Y(p), \\ pX(p) - 1 + p\,Y(p) = X(p) + Y(p), \end{cases}$$

$$\begin{cases} (2p^2 + 8)X(p) - (p^2 - 4)Y(p) = 2p + 2, \\ (p-1)X(p) + (p-1)Y(p) = 1, \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} 2X(p) - Y(p) = \dfrac{2(p+1)}{p^2 + 4}, \\ X(p) + Y(p) = \dfrac{1}{p-1}. \end{cases}$$

Додавши перше та друге рівняння системи, отримаємо

$$X(p) = \frac{1}{3}\left(\frac{2(p+1)}{p^2+4} + \frac{1}{p-1}\right) = \frac{1}{3}\left(2\frac{p}{p^2+4} + \frac{2}{p^2+4} + \frac{1}{p-1}\right),$$

$$X(p) \leftrightarrow x(t) = \frac{1}{3}(2\cos 2t + \sin 2t + \mathrm{e}^t).$$

З другого рівняння системи визначимо $Y(p)$:

$$Y(p) = \frac{1}{p-1} - X(p) = \frac{2}{3}\left(\frac{1}{p-1} - \frac{p+1}{p^2+4}\right) =$$

$$= \frac{1}{3}\left(2\frac{1}{p-1} - 2\frac{p}{p^2+4} - \frac{2}{p^2+4}\right),$$

$$Y(p) \leftrightarrow y(t) = \frac{1}{3}(2\,\mathrm{e}^t - 2\cos 2t - \sin 2t).$$

Отже,
$$x(t) = \frac{1}{3}(2\cos 2t + \sin 2t + \mathrm{e}^t),$$

$$y(t) = \frac{1}{3}(2\,\mathrm{e}^t - 2\cos 2t - \sin 2t)$$

– розв'язок системи диференціальних рівнянь.

Приклад 3. Для заданої лінійної однорідної системи диференціальних рівнянь розв'язати вказану задачу Коші

$$\begin{cases} x' - y - z = 0, & x(0) = 0, \\ y' - 3x - z = 0, & y(0) = 1, \\ z' - 3x - y = 0, & z(0) = 1. \end{cases}$$

Розв'язання. Нехай $x(t) \leftrightarrow X(p)$, $y(t) \leftrightarrow Y(p)$, $z(t) \leftrightarrow Z(p)$, тоді за теоремою диференціювання оригінала

$$x'(t) \leftrightarrow pX(p) - x(0) = pX(p),$$

$$y'(t) \leftrightarrow pY(p) - y(0) = pY(p) - 1,$$

$$z'(t) \leftrightarrow pZ(p) - z(0) = pZ(p) - 1.$$

Замінимо в системі диференціальних рівнянь оригінали відповідними зображеннями та отримаємо систему трьох лінійних алгебраїчних рівнянь:

$$\begin{cases} pX(p) - Y(p) - Z(p) = 0, \\ pY(p) - 1 - 3X(p) - Z(p) = 0, \\ pZ(p) - 1 - 3X(p) - Y(p) = 0, \end{cases} \Rightarrow \quad \begin{cases} pX(p) - \ \ Y(p) - \ \ Z(p) = 0, \\ -3X(p) + pY(p) - Z(p) = 1, \\ -3X(p) - \ \ Y(p) - pZ(p) = 1. \end{cases}$$

Розв’яжемо систему за формулами Крамера:

$$X(p) = \frac{\Delta_X(p)}{\Delta(p)}, \quad Y(p) = \frac{\Delta_Y(p)}{\Delta(p)}, \quad Z(p) = \frac{\Delta_Z(p)}{\Delta(p)}.$$

$$\Delta(p) = \begin{vmatrix} p & -1 & -1 \\ -3 & p & -1 \\ -3 & -1 & p \end{vmatrix} = p(p^2-1) + (-3p-3) - (3-3p) = p(p^2-1) - 6(p+1) =$$

$$= (p+1)(p^2-p-6) = (p+1)(p+2)(p-3).$$

$$\Delta_X(p) = \begin{vmatrix} 0 & -1 & -1 \\ 1 & p & -1 \\ 1 & -1 & p \end{vmatrix} = (p+1) - (-1-p) = 2(p+1).$$

$$\Delta_Y(p) = \begin{vmatrix} p & 0 & -1 \\ -3 & 1 & -1 \\ -3 & 1 & p \end{vmatrix} = p(p+1) + (-3p-3) - (3-3) = p(p+1).$$

$$\Delta_Z(p) = \begin{vmatrix} p & -1 & 0 \\ -3 & p & 1 \\ -3 & -1 & 1 \end{vmatrix} = p(p+1) + (-3+3) - (3-3p) = p(p+1).$$

Отже, $$X(p)=\frac{2(p+1)}{(p+1)(p+2)(p-3)}=\frac{2}{(p+2)(p-3)},$$

$$Y(p)=\frac{p(p+1)}{(p+1)(p+2)(p-3)}=\frac{p}{(p+2)(p-3)},$$

$$Z(p)=\frac{p}{(p+2)(p-3)}.$$

Знайдемо оригінали, які відповідають отриманим зображенням за теоремою Хевісайда.

$$x(t)=\underset{-2}{res}\,X(p)e^{pt}+\underset{3}{res}\,X(p)\,\mathrm{e}^{pt}=\underset{-2}{res}\frac{2\,\mathrm{e}^{pt}}{(p+2)(p-3)}+\underset{3}{res}\frac{2\,\mathrm{e}^{pt}}{(p+2)(p-3)}=$$

$$=2\lim_{p\to-2}\frac{\mathrm{e}^{pt}}{p-3}+2\lim_{p\to3}\frac{\mathrm{e}^{pt}}{p+2}=-\frac{2}{5}\mathrm{e}^{-2t}+\frac{2}{5}\mathrm{e}^{3t},$$

$$y(t)=\underset{-2}{res}\,X(p)\,\mathrm{e}^{pt}+\underset{3}{res}\,X(p)\,\mathrm{e}^{pt}=\lim_{p\to-2}\frac{p\,\mathrm{e}^{pt}}{p-3}+\lim_{p\to3}\frac{p\,\mathrm{e}^{pt}}{p+2}=\frac{2}{5}\mathrm{e}^{-2t}+-\frac{3}{5}\mathrm{e}^{3t},$$

$$z(t)=y(t)=\frac{2}{5}\mathrm{e}^{-2t}+-\frac{3}{5}\mathrm{e}^{3t}.$$

Отже, $$x(t)=\frac{2}{5}(\mathrm{e}^{3t}-\mathrm{e}^{-2t}),$$

$$y(t)=z(t)=\frac{1}{5}(3\,\mathrm{e}^{3t}+2\,\mathrm{e}^{-2t})$$

– розв’язок системи диференціальних рівнянь.

6.2. Методика розв’язування завдання №14

Приклад 1. За допомогою операційного числення розв’язати диференціальне рівняння $x''-x=f(t)$ з графічно заданою правою частиною і початковими умовами $x(0)=x'(0)=0$.

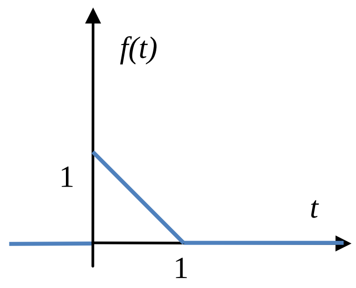

Розв’язання. Запишемо задану функцію в аналітичному вигляді

$$f(t)=\begin{cases}1-t, & 0\le t<1,\\ 0, & t>1.\end{cases}$$

За допомогою функції Хевісайда запишемо функцію у вигляді

$$f(t)=(1-t)[\eta(t)-\eta(t-1)]=\eta(t)-t\eta(t)+(t-1)\eta(t-1).$$

Знайдемо зображення для функції $f(t)$, використовуючи теорему загаювання. Нехай $f(t)\leftrightarrow F(p)$, тоді за теоремою загаювання

$$f(t-b)\eta(t-b)\leftrightarrow F(p)\,\mathrm{e}^{-bp},$$

$$f(t)=\eta(t)-t\eta(t)+(t-1)\eta(t-1)\leftrightarrow F(p)=\frac{1}{p}-\frac{1}{p^2}+\frac{1}{p^2}\mathrm{e}^{-p}.$$

Нехай $x(t)\leftrightarrow X(p)$, тоді за теоремою диференціювання оригінала

$$x'(t)\leftrightarrow pX(p), \qquad x''(t)\leftrightarrow p^2X(p).$$

Запишемо операторний вигляд диференціального рівняння

$$p^2X(p)-X(p)=\frac{1}{p}-\frac{1}{p^2}+\frac{1}{p^2}\mathrm{e}^{-p},$$

$$X(p)=\frac{1}{p(p^2-1)}-\frac{1-\mathrm{e}^{-p}}{p^2(p^2-1)}.$$

Для знаходження оригінала представимо зображення у вигляді суми елементарних дробів:

$$\frac{1}{p(p^2-1)} = \frac{A}{p} + \frac{B}{p-1} + \frac{C}{p+1}.$$

Знайдемо значення коефіцієнтів $A,\ B, C$:

$$1 = A(p^2-1) + Bp(p+1) + Cp(p-1)$$

$$\begin{aligned} p=0 \quad &: \quad A=-1, \\ p=1 \quad &: \quad B=0.5, \\ p=-1 &: \quad C=0.5. \end{aligned}$$

Отже,

$$\frac{1}{p(p^2-1)} = -\frac{1}{p} + \frac{1}{2(p-1)} + \frac{1}{2(p+1)}.$$

Аналогічно, можна отримати, що

$$\frac{1}{p^2(p^2-1)} = \frac{1}{p^2-1} - \frac{1}{p^2}.$$

$$X(p) = -\frac{1}{p} + \frac{1}{2(p-1)} + \frac{1}{2(p+1)} - \left(\frac{1}{p^2-1} - \frac{1}{p^2}\right)(1-\mathrm{e}^{-p}) =$$

$$= -\frac{1}{p} + \frac{1}{2(p-1)} + \frac{1}{2(p+1)} - \left(\frac{1}{p^2-1} - \frac{1}{p^2}\right) - \left(\frac{1}{p^2-1} - \frac{1}{p^2}\right)\mathrm{e}^{-p}.$$

Тоді

$$X(p) \leftrightarrow x(t) = -1 + \frac{1}{2}\mathrm{e}^{t} + \frac{1}{2}\mathrm{e}^{-t} - (\operatorname{sh} t - t) + \left[\operatorname{sh}(t-1)\eta(t-1) - (t-1)\eta(t-1)\right].$$

Отже, $$x(t) = -1 + \mathrm{e}^{-t} + t + \left[\operatorname{sh}(t-1) - (t-1)\right]\eta(t-1)$$

– розв’язок диференціального рівняння.

7. ЗАСТОСУВАННЯ ОПЕРАЦІЙНОГО ЧИСЛЕННЯ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ІНТЕГРАЛЬНИХ ТА ІНТЕГРО-ДИФЕРЕНЦІАЛЬНИХ РІВНЯНЬ

Інтегральним рівнянням називається рівняння, яке містить шукану функцію під знаком інтеграла.

7.1. Інтегральні рівняння Вольтерра першого та другого роду

1. До **інтегральних рівнянь Вольтерра другого роду** відноситься рівняння виду

$$\varphi(x) = f(x) + \int_0^x K(x-t)\varphi(t)\,dt\,,$$

с ядром $K(x,t)$, яке залежить від різниці аргументів $x-t$, причому $f(x)$, $K(x-t)$ – задані функції, $\varphi(x)$ – шукана. Інколи цей тип рівнянь називають **рівняннями типа згортки**.

Розглянемо інтегральне рівняння Вольтерра другого роду типа згортки

$$\varphi(x) = f(x) + \int_0^x K(x-t)\varphi(t)\,dt\,. \qquad (15)$$

Знайдемо розв’язок інтегрального рівняння (15).

Будемо вважати, що $f(x)$, $K(x)$ – достатньо гладкі функції, які мають скінчений порядок росту. В цьому випадку і функція $\varphi(x)$ при $x \ge 0$ має скінчений порядок росту, отже можна знайти зображення функцій $f(x)$, $K(x)$, $\varphi(x)$ по Лапласу. Нехай

$$\varphi(x) \leftrightarrow \Phi(p), \quad f(x) \leftrightarrow F(p), \qquad K(x) \leftrightarrow L(p).$$

Оскільки інтеграл в правої частині формули (15) –

$$K(x)*\varphi(x)=\int_0^x K(x-t)\varphi(t)\,dt$$

– згортка оригіналів $K(x),\ \varphi(x)$, то за теоремою Бореля

$$K(x)*\varphi(x)\leftrightarrow L(p)\cdot\Phi(p).$$

Отже інтегральному рівнянню (13) буде відповідати операторне рівняння

$$\Phi(p)=F(p)+L(p)\cdot\Phi(p).$$

Звідки,

$$\Phi(p)=\frac{F(p)}{1-L(p)},\qquad L(p)\neq 1. \tag{16}$$

Знайшовши оригінал $\varphi(x)$, який відповідає зображенню (16) – отримаємо розв’язок інтегрального рівняння (15).

2. Інтегральними рівняннями Вольтерра першого роду, с ядром $K(x,t)$, яке залежить від різниці аргументів $x-t$, називають рівняння вигляду

$$f(x)=\int_0^x K(x-t)\varphi(t)\,dt, \tag{17}$$

де $f(x),\ K(x-t)$ – задані функції, $\varphi(x)$ – шукана.

Знайдемо розв’язок інтегрального рівняння (17). Нехай

$$\varphi(x)\leftrightarrow\Phi(p),\qquad f(x)\leftrightarrow F(p),\qquad K(x)\leftrightarrow L(p).$$

Оскільки інтеграл в правої частині формули (17)

$$K(x)*\varphi(x)=\int_0^x K(x-t)\varphi(t)\,dt$$

– згортка оригіналів $K(x)$, $\varphi(x)$, то за теоремою Бореля

$$K(x) * \varphi(x) \leftrightarrow L(p)\Phi(p).$$

Отже, інтегральному рівнянню (15) буде відповідати операторне рівняння

$$\Phi(p) = \frac{F(p)}{L(p)}, \quad L(p) \neq 0.$$

Оригінал для $\Phi(p)$ буде розв'язком інтегрального рівняння (17).

7.2. Методика розв'язування завдання №15

Приклад 1. Розв'язати інтегральне рівняння

$$\varphi(x) = \operatorname{ch} x - \int_0^x (x-t)\varphi(t)\,dt.$$

Розв'язання. Нехай $\varphi(x) \leftrightarrow \Phi(p)$. За таблицею зображень

$$\operatorname{ch} x \leftrightarrow \frac{p}{p^2-1}, \qquad x \leftrightarrow \frac{1}{p^2}.$$

$x * \varphi(x) = \int_0^x (x-t)\varphi(t)\,dt$ – згортка оригіналів. За теоремою Бореля

$$x * \varphi(x) \leftrightarrow \frac{1}{p^2} \cdot \Phi(p).$$

Тоді заданому інтегральному рівнянню буде відповідати наступне операторне

$$\Phi(p) = \frac{p}{p^2-1} - \frac{1}{p^2}\Phi(p) \quad \Rightarrow \quad \Phi(p)\left(1 + \frac{1}{p^2}\right) = \frac{p^2}{p^2-1} \quad \Rightarrow$$

$$\Phi(p) = \frac{p^3}{(p^2+1)(p^2-1)}$$

– розв'язок операторного рівняння.

Знайдемо оригінал для отриманого зображення. Для цього розкладемо раціональний дріб на суму елементарних.

$$\Phi(p)=\frac{p^3}{(p^2+1)(p^2-1)}=\frac{A}{p-1}+\frac{B}{p+1}+\frac{Cp+D}{p^2+1}.$$

Знайдемо значення коефіцієнтів $A,\ B, C, D$:

$$p^3=A(p+1)(p^2+1)+B(p-1)(p^2+1)+Cp(p^2-1)+D(p^2-1);$$
$$p=\ \ 1:\qquad 1=4A,\quad\Rightarrow\quad A=0.25,$$
$$p=-1:\quad -1=-4B,\quad\Rightarrow\quad B=0.25,$$

$$\left.\begin{array}{ll} p=\ \ i: & -i=-2iC-2D,\\ p=-i: & \ \ i=\ \ 2iC-2D,\end{array}\right\}\quad\Rightarrow\quad\begin{cases}D=0,\\ C=0.5.\end{cases}$$

$$\Phi(p)=\frac{p^3}{(p^2+1)(p^2-1)}=\frac{1}{4(p-1)}+\frac{1}{4(p+1)}+\frac{p}{2(p^2+1)},$$

За таблицею зображень

$$\Phi(p)\leftrightarrow\varphi(x)=\frac{1}{4}\mathrm{e}^{t}+\frac{1}{4}\mathrm{e}^{-t}+\frac{1}{2}\cos t.$$

Отже, $$\varphi(x)=\frac{1}{2}(\operatorname{ch}t+\cos t)$$

– розв’язок інтегрального рівняння .

Приклад 2. Розв’язати інтегральне рівняння

$$\varphi(x)=x-\int_0^x \operatorname{sh}(x-t)\varphi(t)\,dt.$$

Розв’язання. Нехай $\varphi(x)\leftrightarrow\Phi(p),\quad \operatorname{sh}x\leftrightarrow\frac{1}{p^2-1},\quad x\leftrightarrow\frac{1}{p^2},$

$\operatorname{sh}x*\varphi(x)=\int_0^x \operatorname{sh}(x-t)\varphi(t)\,dt$ – згортка оригіналів. За теоремою Бореля

$$\operatorname{sh} x * \varphi(x) \leftrightarrow \frac{1}{p^2-1} \cdot \Phi(p).$$

Тоді заданому інтегральному рівнянню буде відповідати наступне операторне

$$\Phi(p) = \frac{1}{p^2} - \frac{1}{p^2-1}\Phi(p) \quad \Rightarrow$$

$$\Phi(p)\left(1 + \frac{1}{p^2-1}\right) = \frac{1}{p^2},$$

$$\Phi(p) = \frac{p^2-1}{p^4} = \frac{1}{p^2} - \frac{1}{3!}\frac{3!}{p^4}$$

– розв'язок операторного рівняння. Знайдемо оригінал для отриманого зображення

$$\Phi(p) \leftrightarrow \varphi(x) = x - \frac{1}{6}x^3$$

– розв'язок інтегрального рівняння.

Приклад 3. Розв'язати інтегро-диференціальне рівняння

$$\int_0^t e^{t-\tau}\sin(t-\tau)x(\tau)\,d\tau = x'' - x' + e^t(1-\cos t), \qquad x(0) = x'(0) = 1.$$

Розв'язання. Нехай $x(t) \leftrightarrow X(p)$, тоді за теоремою диференціювання оригінала

$$x'(t) \leftrightarrow pX(p) - x(0) = pX(p) - 1,$$
$$x''(t) \leftrightarrow p^2X(p) - px(0) - x'(0) = p^2X(p) - p - 1,$$

За таблицею зображень $e^t \leftrightarrow \dfrac{1}{p-1}$.

$$e^t \cdot \cos t \leftrightarrow \frac{p-1}{(p-1)^2+1}$$ – за теоремою зміщення,

$$e^t \cdot \sin t \leftrightarrow \frac{1}{(p-1)^2+1}$$ – за теоремою зміщення.

$$\int_0^t e^{t-\tau} \sin(t-\tau) x(\tau) d\tau \leftrightarrow \frac{X(p)}{p^2-2p+2}$$ – за теоремою Бореля.

Отримаємо операторне рівняння, яке відповідає заданому інтегро-диференціальному рівнянню

$$\underline{\frac{X(p)}{p^2-2p+2}} = \underline{p^2 X(p)} - p - 1 - \underline{pX(p)} + 1 + \frac{1}{p-1} - \frac{p-1}{(p-1)^2+1}$$

$$\left(\frac{1}{p^2-2p+2} + p - p^2\right) X(p) = \frac{1}{p-1} - \frac{p-1}{(p-1)^2+1} - p \quad \Rightarrow$$

$$\frac{1 - p(p-1)(p^2-2p+2)}{p^2-2p+2} \cdot X(p) = \frac{\cancel{(p-1)^2} + 1 - \cancel{(p-1)^2} - p(p-1)(p^2-2p+2)}{(p^2-2p+2)(p-1)}$$

$$\Rightarrow \qquad X(p) = \frac{(p^2-2p+2)}{(p^2-2p+2)(p-1)} \qquad \Rightarrow$$

$$X(p) = \frac{1}{p-1} \leftrightarrow e^t = x(t).$$

Отже, $x(t) = e^t$ – розв'язок інтегро-диференціального рівняння.

Приклад 4. Розв'язати інтегральне рівняння $\operatorname{sh} x = \int_0^x e^{x-t} \varphi(t)\, dt.$

Розв'язання. Нехай $\varphi(x) \leftrightarrow \Phi(p)$. За таблицею зображень

$$\operatorname{sh} x \leftrightarrow \frac{1}{p^2-1}, \qquad\qquad e^x \leftrightarrow \frac{1}{p-1},$$

$$\mathrm{e}^{x} * \varphi(x) = \int\limits_{0}^{x} \mathrm{e}^{x-t} \varphi(t)\, dt$$ – за теоремою Бореля $\mathrm{e}^{x} * \varphi(x) \leftrightarrow \dfrac{1}{p-1} \cdot \Phi(p)$.

Тоді заданому інтегральному рівнянню буде відповідати наступне операторне

$$\frac{1}{p^2-1} = \frac{1}{p-1}\Phi(p) \quad \Rightarrow \quad \Phi(p) = \frac{1}{p+1} \leftrightarrow \mathrm{e}^{-x} = \varphi(x).$$

Отже, $\varphi(x) = \mathrm{e}^{-x}$ – розв’язок інтегрального рівняння.

.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Краснов М. Л., Киселев А. Н., Макаренко Г. И. Операционное исчисление. Теория устойчивости [Текст] : учебное пособие / Краснов Михаил Леонтьевич, Киселев Александр Иванович, Макаренко Григорий Иванович; [предисл. авторов]. – 4-е изд., испр. – М.: КомКнига, 2006. – 208 с. – ISBN 5–484–00462–4
2. Пискунов Н. С. Дифференциальное и интегральное исчисления. [Текст] : учебное пособие. Том 2 / Николай Семенович Пискунов; [предисл. автора]. – 5-е изд. – М.: Наука, 1968. – 308 с. – ISBN 5–86457-020-6.
3. Письменный, Д. Т. Конспект лекций по высшей математике [Текст] : Тридцать пять лекцій. 2 часть / Дмитрий Письменный; [вступ. ст. автора] – М. : Рольф, 2002. – 256 с. : ил; 21 см. – 10000 экз. – ISBN 5–7836–0312–0.
4. Сборник задач по математике (для втузов). Специальные разделы математического анализа. Под редакцией Ефимова А. В., Демидовича Б. П. – М., Наука, 1981, 1986.
5. Данко, П. Е. Высшая математика в упражнениях и задачах [Текст] : учебное пособие для вузов в 2-х ч. Ч. II / Павел Ефимовмч Данко, Александр Георгиевич Попов, Татьяна Яковлевна Кожевникова . – Изд. 5-е, исп. – М.: Высш. шк., 1996. – 416 с.: ил. ; 21 см. – Библиогр. : с. 416 . – 10000 экз. – ISBN 5–06–003071–7 (ч. II). – ISBN 5–06–003072.
6. Араманович И. Г., Лунц Г. Л., Эльсгольц Л. Э. Функции комплексного переменного. Операционное исчисление. Теория устойчивости. – М.: Наука, 1968.

ЗМІСТ

ВСТУП………………………………………………………………………….3

1. ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРЕТВОРЕННЯ ЛАПЛАСА…………………...……….4

1.1. Методика розв'язування завдання №1……………………………….6

1.2. Методика розв'язування завдання №2…………………………..…..6

2. ВЛАСТИВОСТІ ПЕРЕТВОРЕННЯ ЛАПЛАСА…………………..…..……9

3. ТАБЛИЦЯ ОРИГІНАЛІВ ТА ЗОБРАЖЕНЬ……………………………...13

3.1. Методика розв'язування завдання №3…………………………..….14

3.2. Методика розв'язування завдання №4…………………………….…17

3.3. Методика розв'язування завдань №5-6…………………………..……19

4. ЗАСТОСУВАННЯ ОПЕРАЦІЙНОГО ЧИСЛЕННЯ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ЛІНІЙНИХ ДИФЕРЕНЦІАЛЬНИХ РІВНЯНЬ ЗІ СТАЛИМИ КОЕФІЦІЄНТАМИ. ЗАГАЛЬНИЙ МЕТОД РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧІ КОШІ……………………………………………………………..………...23

4.1. Методика розв'язування завдань №7-8……………….............….…..…24

5. ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕГРАЛА ДЮАМЕЛЯ ДЛЯ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧІ КОШІ З НУЛЬОВИМИ ПОЧАТКОВИМИ УМОВАМИ...............................31

5.1. Методика розв'язування завдання №9……………..……...........32

5.2. Методика розв'язування завдання №10……………………........…..36

6. ЗАСТОСУВАННЯ ОПЕРАЦІЙНОГО ЧИСЛЕННЯ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ СИСТЕМ ЛІНІЙНИХ ДИФЕРЕНЦІАЛЬНИХ РІВНЯНЬ ЗІ СТАЛИМИ

КОЕФІЦІЄНТАМИ..………………38
6.1. Методика розв’язування завдань №11-13……….....………………..39
6.2 Методика розв’язування завдання №14…………………...........……44
7. ЗАСТОСУВАННЯ ОПЕРАЦІЙНОГО ЧИСЛЕННЯ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ІНТЕГРАЛЬНИХ ТА ІНТЕГРО-ДИФЕРЕНЦІАЛЬНИХ РІВНЯНЬ …......…..47
7.1. Інтегральні рівняння Вольтерра першого та другого роду.................47
7.2. Методика розв’язування завдання №15….…………………...……49
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА…………………………….…………..54